

รายงานการศึกษากลุ่ม
(Group Project)

เรื่อง การยกระดับประเทศไทยสู่การเป็นศูนย์กลาง
การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ : กรณีศึกษา จังหวัดภูเก็ต

จัดทำโดย กลุ่มที่ 2 รุ่นที่ 15

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 15 ปี 2567
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษากลุ่ม (Group Project)

เรื่อง การยกระดับประเทศไทยสู่การเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ
กรณีศึกษา จังหวัดภูเก็ต

จัดทำโดย กลุ่มที่ 2 รุ่นที่ 15

1. นายรอมดอน	หะยีอาแว
2. นางสาวศิริภาณี	แสนราช
3. นางสาวลลนา	จิตต์ศรัทธานันท์
4. นางเอษฎา	สุนทรมณี
5. นายสกลวัฒน์	ทองเจริญ
6. นายทฤษฎี	จำลองราษฎร์
7. นางสาวมนัสวีร์	มันสกุล
8. นางสาวรรณี	อรุณสวัสดิ์วงศ์
9. นางนาฎพร	นิติมนตรี
10. นายจักรกริช	เรืองขจร
11. นายวัฒน์ชัย	มิ่งบรรเจ็ดสุข
12. นายกลยุทธ	พานาสันต์
13. นางสาวสุภาวดี	พระกายไชย
14. นางชุลีกร	ธนธิติกร
15. นายทรงวุฒิ	อาทิตย์ทอง

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 15 ปี 2567

สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....

(นางสาวรัญจวน ทองรุต)

อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในเครื่องจักรทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย และเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศมาอย่างต่อเนื่อง โดยการเพิ่ม “ปริมาณ” นักท่องเที่ยวได้เป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญของรัฐบาลในหลายยุคหลายสมัย อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวไทยที่มุ่งเน้น “ปริมาณ” เป็นหลักได้สร้างปัญหา “over tourism” และส่งผลกระทบต่อเชิงลบในหลายมิติ ทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อม แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ความปลอดภัย โครงสร้างพื้นฐาน และสาธารณสุขไม่เพียงพอต่อความต้องการ ฯลฯ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคนท้องถิ่นและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในระยะยาว อีกทั้งการแพร่ระบาดของ COVID-19 ได้สะท้อนการพึ่งพา “ปริมาณ” นักท่องเที่ยวอย่างไม่สมดุลและความไม่ยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย

จังหวัดภูเก็ตเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของปัญหาดังกล่าวข้างต้น โดย “over tourism” ได้ทำให้ปัญหาพื้นฐานของภูเก็ตที่สะสมมาอย่างยาวนานทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ขณะที่ภูเก็ตยังต้องเผชิญกับความท้าทายอื่น ๆ อีกหลายประการ ทั้งความผันผวนของสถานการณ์โลก การแข่งขันในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของโลกที่เข้มข้นยิ่งขึ้น ปัญหาสังคมผู้สูงอายุซึ่งกระทบต่อภาคแรงงาน ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โรคอุบัติใหม่ ฯลฯ ขณะเดียวกัน จังหวัดภูเก็ตก็มีจุดแข็งและปัจจัยพื้นฐานที่ดีหลายประการที่จะสามารถพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิง “คุณภาพที่ยั่งยืน” ดังที่หลายประเทศได้ดำเนินการอย่างสำเร็จมาแล้ว รวมทั้งมียุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาของจังหวัดที่สอดคล้องกับ “ดัชนีชี้วัด” การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพตาม Travel & Tourism Development Index 2024 ของ World Economic Forum

อย่างไรก็ดี ภาคส่วนต่าง ๆ ในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องเห็นว่า อุปสรรคสำคัญที่ยังคงทำให้จังหวัดภูเก็ตไม่สามารถบรรลุเป้าหมายการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพที่ยั่งยืนได้ คือ การขาดงบประมาณและอำนาจการบริหารงบประมาณของท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยงบประมาณที่ภูเก็ตได้รับจัดสรรจากส่วนกลางไม่สอดคล้องกับสัดส่วนรายได้ที่เกิดขึ้นจากเศรษฐกิจของจังหวัดภูเก็ต ในการนี้ รายงานฉบับนี้จึงได้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคดังกล่าว โดยได้ศึกษาแนวปฏิบัติของประเทศอื่น ๆ ประกอบ ได้แก่

1. ระยะสั้น เสนอให้เริ่มใช้มาตรการเก็บภาษีหรือค่าธรรมเนียมจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทย หรือ “ค่าเหยียบแผ่นดิน” ทั่วประเทศ ตามพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2551 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่สอง พ.ศ. 2562 ซึ่งได้เลื่อนกำหนดการใช้บังคับออกไปเนื่องจากข้อกังวลว่าจะกระทบต่ออุปสงค์การท่องเที่ยวภายหลังจากสถานการณ์โควิด-19 โดยรายงานฉบับนี้ยังได้เสนอรายละเอียด

ต่าง ๆ เพื่อแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ ซึ่งรวมถึงเรื่องอัตรา / วิธีการจัดเก็บ ตลอดจนแนวทางจัดสรรเงินรายได้เพื่อจัดซื้อประกันการเดินทางให้นักท่องเที่ยว และส่งเข้ากองทุนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดสรรให้แก่จังหวัดต่าง ๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเน้นการสร้าง ความเข้าใจกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตลอดจนการติดตามและประเมินผล ทั้งนี้ หากรัฐบาลยังมีข้อห่วงกังวลเรื่องการจัดเก็บค่าเหยียบแผ่นดินทั้งประเทศ ก็อาจกำหนดให้จังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดนำร่อง (sandbox) เพื่อทดสอบมาตรการดังกล่าวก่อนที่จะพิจารณาใช้ทั่วประเทศต่อไปได้

2. ระยะกลาง เสนอให้ทบทุนมาตรการยกเว้นการตรวจลงตรา หรือฟรีวีซ่า ให้กับ 93 ประเทศ (มีผลมาตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2567) ภายหลังจากที่ภาคการท่องเที่ยวทั่วประเทศฟื้นตัว เป็นปกติแล้ว เนื่องจากมาตรการดังกล่าวอาจทำให้ปัญหา over tourism รุนแรงยิ่งขึ้น สวนทางกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ อีกทั้งยังอาจเกิดปัญหาด้านความมั่นคง โดยรายงานฉบับนี้ได้ เสนอแนวทางดำเนินการด้านการตรวจลงตรา ดังนี้ (ก) การใช้ระบบอนุมัติการเดินทางแบบ อิเล็กทรอนิกส์ (ETA) ควบคู่กับมาตรการยกเว้นการตรวจลงตรา เพื่อคัดกรองกลุ่มผู้มีประวัติอาชญากรรม หรือถูกห้ามเข้าเมือง (ข) การคงมาตรการยกเว้นการตรวจลงตราเฉพาะในช่วงนอกฤดูท่องเที่ยว เพื่อลดปัญหา over tourism ในช่วงฤดูท่องเที่ยว หรือ (ค) การยกเลิกมาตรการยกเว้นการตรวจลงตรา และใช้ระบบ e-visa อย่างเต็มรูปแบบ เพื่ออำนวยความสะดวกในการขอรับการตรวจลงตราให้กับ นักท่องเที่ยวต่างชาติ ขณะที่ยังคงสามารถคัดกรองคุณภาพนักท่องเที่ยวได้ โดยหากรัฐบาลเห็นว่าเรื่อง ค่าธรรมเนียมการตรวจลงตรายังคงเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเลือกมาประเทศไทยของ นักท่องเที่ยว ก็อาจพิจารณายกเว้นการเก็บค่าธรรมเนียมการตรวจลงตราแทน ทั้งนี้ ในการดำเนิน มาตรการต่าง ๆ ข้างต้น จำเป็นต้องปรึกษาหารือและทำความเข้าใจกับประเทศที่เคยได้รับสิทธิยกเว้น การตรวจลงตราด้วย เพื่อป้องกันปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะผู้จัดทำรายงานเห็นว่า จังหวัดภูเก็ตและประเทศไทยในภาพรวมจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อ พัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่เชิง “คุณภาพ” ลดการพึ่งพาเชิง “ปริมาณ” และแก้ไขปัญหา over tourism อันจะทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยสร้างผลประโยชน์ที่แท้จริงให้แก่คนในชุมชนและ พัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งการมีงบประมาณที่เพียงพอและมาตรการคัดกรองนักท่องเที่ยวที่มี คุณภาพมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการไปสู่เป้าหมายดังกล่าว และคณะผู้จัดทำหวังว่า ข้อเสนอเรื่อง ค่าเหยียบแผ่นดินและมาตรการการตรวจลงตราที่สะท้อนในรายงานฉบับนี้จะเป็นส่วนหนึ่งของ ทางออกที่ยั่งยืนให้กับประเทศไทยต่อไป

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ฅ
บทที่ 1 สภาพทั่วไปของปัญหา	1
1.1 ปัญหาเศรษฐกิจ	4
1.2 ปัญหาโครงสร้างการบริหารราชการ	5
1.3 ปัญหาด้านการคมนาคม	6
1.4 ปัญหาสังคม	8
1.5 ปัญหาสิ่งแวดล้อม	9
1.6 ปัญหาด้านความมั่นคง	10
บทที่ 2 การคาดการณ์ปัญหาของประเทศในอนาคต	12
2.1 การประเมินศักยภาพและสภาพแวดล้อมขับเคลื่อนจุดยืนทางยุทธศาสตร์ (SWOT Analysis) ของจังหวัดภูเก็ต	13
2.2 แนวโน้มสถานการณ์โลกที่มีความผันผวน	16
2.3 ความท้าทายด้านการแข่งขันของการท่องเที่ยวไทยกับต่างประเทศ	16
2.4 ความท้าทายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดภูเก็ต	17
2.5 แนวโน้มและความท้าทายในการพัฒนาประเทศกับทิศทางการพัฒนาของจังหวัดภูเก็ต ระยะ 5 ปี	19
บทที่ 3 แนวทางแก้ปัญหาและการพัฒนา	22
3.1 ปัจจัยและดัชนีชี้วัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและมูลค่าสูง	22
3.2 ยุทธศาสตร์จังหวัดภูเก็ตและความสอดคล้องกับดัชนีการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ	24
3.3 แนวคิดการพัฒนาและแนวปฏิบัติที่ดีของต่างประเทศที่จังหวัดภูเก็ตสามารถปรับใช้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ	25
3.4 การพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	28
3.5 แนวทางแก้ไขปัญหาด้านงบประมาณเพื่อยกระดับให้จังหวัดภูเก็ตเป็น ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ	28

บทที่ 4 การนำแนวทางแก้ไขภัยสู่การปฏิบัติ	29
4.1 มาตรการระยะสั้น: การจัดเก็บภาษีนักท่องเที่ยวในรูปแบบของค่าเหยียบแผ่นดิน	29
4.2 มาตรการระยะกลาง: การทบทวนมาตรการยกเว้นการตรวจลงตรา	38
บทที่ 5 สรุปในภาพรวม	40
5.1 สภาพทั่วไปของปัญหา	40
5.2 การคาดการณ์ปัญหาของประเทศในอนาคต	40
5.2 แนวทางการแก้ปัญหา และ/หรือ การพัฒนา	41
บรรณานุกรม	43

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ (2559-2566)	2
ตารางที่ 2	จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาเยือนจังหวัดภูเก็ต (2559-2566)	4
ตารางที่ 3	แรงงานต่างด้าวที่ได้รับใบอนุญาตทำงาน	11
ตารางที่ 4	การกำหนดทิศทางการพัฒนาตามศักยภาพ (TOWs Matrix)	14
ตารางที่ 5	รูปแบบการเก็บค่าเหยียบแผ่นดินของแต่ละประเทศ	30

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่ 1 สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยว (ร้อยละของ GDP)	2
แผนภาพที่ 2 ผลการจับกุมคดียาเสพติดจังหวัดภูเก็ต	10
แผนภาพที่ 3 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) ของจังหวัดภูเก็ต	13
แผนภาพที่ 4 ผลการประเมินประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก	23
แผนภาพที่ 5 ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดภูเก็ต	24

บทที่ 1

สภาพทั่วไปของปัญหา

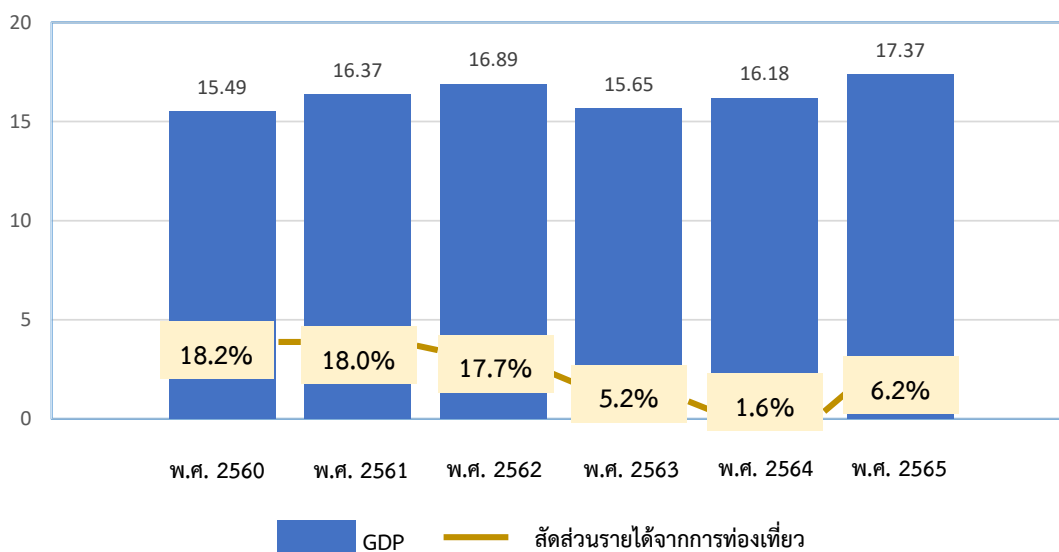
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2535) ประกาศให้ปี 2530 เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวไทย ทำให้ในปีดังกล่าว ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวประมาณ 50,000 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าร้อยละ 34 และเมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 6 ในปี 2535 รายได้จากการท่องเที่ยวมีมูลค่า 100,000 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มเป็น 2 เท่า จากปีที่เริ่มใช้แผนฯ โดยในห้วงเวลาดังกล่าว จำนวนนักท่องเที่ยวในไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แม้จะเกิดเหตุการณ์สำคัญที่กระทบต่อเศรษฐกิจโลกอย่างวิกฤติอ่าวเปอร์เซีย และเหตุการณ์ภายในที่กระทบต่อบรรยากาศการท่องเที่ยวอย่างเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ¹ หลังจากนั้น การท่องเที่ยวของไทยยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่อง และเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยมาโดยตลอด โดยในปี 2562 ก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19 การท่องเที่ยวทั้งในประเทศและจากต่างประเทศสร้างรายได้รวมถึง 3 ล้านล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 18 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) มีการจ้างงานที่เกี่ยวข้องรวมกว่า 7.5 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 20 ของแรงงานในระบบ

การเติบโตของการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจไทยต้องพึ่งพานักท่องเที่ยวต่างชาติอย่างมาก โดยในปี 2562 นักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมาประเทศไทยเกือบ 40 ล้านคน คิดเป็น 2 ใน 3 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด สร้างรายได้เข้าประเทศกว่า 1.9 ล้านล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 11 ของ GDP อย่างไรก็ตาม ในช่วงวิกฤติโควิด-19 การขาดหายไปของนักท่องเที่ยวต่างชาติสร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยค่อนข้างรุนแรง โดยในปี 2563 นักท่องเที่ยวต่างชาติลดลงเหลือเพียง 6.7 ล้านคน สร้างรายได้เพียง 3.3 แสนล้านบาท ลดลงถึงร้อยละ 83 จากปีก่อนหน้า ทั้งนี้ สัดส่วนรายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อมูลค่า GDP โดยรวมของประเทศ เมื่อปี 2560 คิดเป็นร้อยละ 18.2 ของ GDP แต่ลดลงในช่วงโควิด-19 โดยในปี 2564 เหลือร้อยละ 1.6 ของ GDP² ดังรายละเอียดปรากฏตามแผนภาพที่ 1 และตารางที่ 1

¹ มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด, การส่งเสริมการท่องเที่ยวเราได้อะไร เสียอะไร, [ออนไลน์], มกราคม 2537, แหล่งที่มา: <https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2012/11/wb2.pdf>.

² แผนวิสาหกิจการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570 (ฉบับทบทวน พ.ศ. 2568-2570)

หน่วย: ล้านล้านบาท

แผนภาพที่ 1 สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยว (ร้อยละของ GDP)

ที่มา: แผนวิสาหกิจบริการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ.2566-2570 (ฉบับทบทวน พ.ศ. 2568-2570)

ตารางที่ 1 จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ (2559-2566)

ปี พ.ศ.	จำนวน นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ (คน)	ร้อยละที่เพิ่มขึ้น/ลดลง เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า
2559	32,588,303	+8.86
2560	35,381,210	+8.57
2561	38,277,300	+8.19
2562	39,916,251	+4.55
2563	6,702,396	-83.21
2564	427,869	-93.61
2565	11,153,026	+2,507
2566	28,150,016	+154.40

หมายเหตุ ปี 2564 ปิดประเทศเนื่องจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา19 (โควิด-19)

ที่มา: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

สำหรับปี 2567 คาดว่าจำนวนนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศจะอยู่ที่ประมาณ 34 ล้านคน และรายได้รวมจากภาคการท่องเที่ยวจะอยู่ในระดับประมาณ 2.52 ล้านล้านบาท ซึ่งยังคงอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าช่วงก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19

อย่างไรก็ตาม การที่รัฐบาลไทยตั้งเป้าหมายภาคการท่องเที่ยวให้มีรายได้รวมในระดับสูง โดยเน้นการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นหลักดังกล่าว เป็นที่มาของยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพอย่างยั่งยืน ซึ่งความหมายของการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพอย่างยั่งยืน พิจารณาจากแผนวิสาหกิจ ททท. พ.ศ. 2566-2570 ที่ระบุในวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ ที่ 1 มุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพอย่างยั่งยืน “ที่มีทิศทางในการปรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายของประเทศไทย โดยมุ่งเน้นกลุ่มคุณภาพ (High Quality) อันได้แก่ กลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายต่อทริปสูง กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยสูง (รายได้ US 60,000/คน/ปี) กลุ่มที่มีความสนใจพิเศษ และกลุ่มเฉพาะ (Special Interest/Niche Market) กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาอย่างรับผิดชอบ คำนึงถึงผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวและประโยชน์คนในท้องถิ่น” ซึ่งแนวทางของยุทธศาสตร์ดังกล่าวนำไปสู่การทบทวนประเด็นปัญหาในภาคการท่องเที่ยวที่เป็นอุปสรรคของพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพอย่างยั่งยืน

ภูเก็ตเป็นจังหวัดสำคัญที่สร้างรายได้จำนวนมากจากการท่องเที่ยว และเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก โดยข้อมูลของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ระบุว่า ปี 2562 ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมา 40 ล้านคน ซึ่งจังหวัดภูเก็ตมีนักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมเดินทางไปท่องเที่ยวมากเป็นอันดับ 2 (ร้อยละ 24.41) รองจากกรุงเทพฯ (ร้อยละ 53.02) โดยมีปัจจัยดึงดูดสำคัญจากความสวยงามตามธรรมชาติของเกาะและชายหาด ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนวัฒนธรรมท้องถิ่นและกิจกรรม/เทศกาล ขณะที่ TripAdvisor Travellers' Choice Award 2021 จัดอันดับให้จังหวัดภูเก็ตเป็นจุดหมายปลายทางที่เป็นที่นิยมมากที่สุดอันดับที่ 14 ของโลก นอกจากนี้ สำนักงานสถิติแห่งชาติระบุว่า นักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต ปี 2562 มีจำนวน 13.8 ล้านคน ขณะที่ศูนย์วิจัยด้านตลาดการท่องเที่ยว ททท. ระบุว่า ปี 2562 จังหวัดภูเก็ตมีรายได้จากนักท่องเที่ยวมากถึง 3.93 แสนล้านบาท โดยนักท่องเที่ยวต่างชาติใช้จ่ายเงินเฉลี่ย 8,311.74 บาทต่อคนต่อวัน และวันพักเฉลี่ย 4.61 วัน ซึ่งที่ผ่านมาจังหวัดภูเก็ตยังมีปัญหาที่สำคัญในภาพรวม ดังนี้

1.1 ปัญหาเศรษฐกิจ

1.1.1 สถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 ในปี พ.ศ. 2562-2564

ทำให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกดำเนินมาตรการปิดประเทศ เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของโรค ส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจและภาคการท่องเที่ยวของไทยอย่างรุนแรง ดังรายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาเยือนจังหวัดภูเก็ต (2559-2566)

ปี พ.ศ.	จำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต (คน)	ร้อยละที่เพิ่มขึ้น/ลดลงเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า
2559	9,641,703	-
2560	10,109,382	+4.85
2561	10,351,308	+2.93
2562	10,598,921	+2.39
2563	2,110,854	-80.08
2564	224,537	-89.37
2565	3,320,217	+1,378.69
2566	8,376,464	+152.29

หมายเหตุ ปี2564 ปิดประเทศเนื่องจากสถานการณ์โรคระบาดโคโรนาไวรัส 19 (โควิด-19)

ที่มา: กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลทำให้จังหวัดภูเก็ตต้องปิดเมืองจนถึงระดับตำบล ซึ่งกระทบต่อภาคเศรษฐกิจของจังหวัดภูเก็ตอย่างรุนแรง เนื่องจากภาคธุรกิจภายในจังหวัดภูเก็ตเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ร้านอาหาร สปา ธุรกิจนำเที่ยว เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ธุรกิจและร้านค้าทุกประเภทต้องปิดกิจการ ส่งผลให้คนตกงานเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ ผลกระทบหลังการแพร่ระบาดที่เศรษฐกิจโลกประสบภาวะชะลอตัว ทำให้นักท่องเที่ยวลดการใช้จ่าย และส่งผลต่อการฟื้นตัวของภาคการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตที่ยังไม่กระเตื้องขึ้นสู่ระดับก่อนห้วงการแพร่ระบาด เนื่องจากเที่ยวบินตรงกลับมาน้อย และค่าตัวโดยสารที่ราคาสูง โดยนักท่องเที่ยวต่างชาติปรับพฤติกรรมท่องเที่ยว เช่น นักท่องเที่ยวจีนนิยมเดินทางด้วยตนเอง หรือท่องเที่ยวเป็นกลุ่มขนาดเล็กมากขึ้น ส่วนนักท่องเที่ยวไทยมีการระมัดระวังการใช้จ่ายมากขึ้น จึงทำให้การฟื้นตัวของรายได้ยังต่ำกว่า

ช่วงก่อนโควิด-19 ในปี พ.ศ. 2567 ภาคการท่องเที่ยวของไทยประสบความสำเร็จ 4 ประการ ได้แก่

- 1) การพึ่งพาดตลาดบางกลุ่มสูง โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจีน ซึ่งมีสัดส่วนถึงร้อยละ 28 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดที่มาเยือนไทยในปี 2562 รองลงมาคือ มาเลเซีย ร้อยละ 11 และ อินเดีย ร้อยละ 5 ดังนั้น เมื่อเศรษฐกิจจีนชะลอตัวจึงส่งผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือนไทย
- 2) การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อคนต่อทริป (Spending per Head) ต่ำ และมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจาก 48,000 บาท ในปี พ.ศ. 2562 เหลือเพียง 43,000 บาท ในปี พ.ศ. 2566 เทียบกับสิงคโปร์และญี่ปุ่น ซึ่งรายจ่ายต่อคนต่อทริปสูงถึง 66,000 บาท และ 53,000 บาท
- 3) รายได้จากการท่องเที่ยวกระจุกตัวอยู่ในบางพื้นที่ โดยในปี 2566 รายได้จากการท่องเที่ยวกว่าร้อยละ 63 ของรายได้จากภาคการท่องเที่ยวทั้งประเทศเกิดขึ้นใน 3 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ชลบุรี และภูเก็ต และร้อยละ 80 ของรายได้ทั้งหมดเกิดขึ้นใน 10 จังหวัดหลัก
- 4) ข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานส่งผลกระทบต่อ การกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะปัญหาระบบขนส่งสาธารณะที่ยังกระจุกตัวอยู่เฉพาะกรุงเทพฯ ปริมณฑล และเมืองใหญ่

1.1.2 ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ

ปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้ของคนในชุมชน ถึงแม้ว่าจังหวัดภูเก็ตจะมีรายได้ต่อหัวสูงเป็นลำดับหนึ่งของภาคใต้ในช่วงก่อนสถานการณ์โควิด-19 แต่ปัญหาของความเหลื่อมล้ำทางรายได้ก็ยังเป็นปัญหาสำคัญของจังหวัดภูเก็ต จำนวนรายได้ที่มีความเหลื่อมล้ำกันมาก ทำให้เกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในพื้นที่ด้วย

1.2 ปัญหาโครงสร้างการบริหารราชการ

1.2.1 การบริหารราชการแลงบประมาณ

จังหวัดภูเก็ตมีพื้นที่จำนวน 543 ตารางกิโลเมตร ซึ่งเป็นพื้นที่ป่า ร้อยละ 40.22 แบ่งเขตการปกครองเป็น 3 อำเภอ 17 ตำบล 96 หมู่บ้าน และ 19 อปท. ประชากรในจังหวัดภูเก็ตมีประมาณ 1,250,000 คน โดยเป็นคนไทยจากจังหวัดอื่น 550,000 คน แรงงานต่างชาติ 72,966 คน และนักท่องเที่ยวต่างชาติ 205,497 คน ขณะที่ประชากรท้องถิ่นมีเพียง 423,599 คน รายได้ต่อหัวประชากร (GDP Per Capita) ของจังหวัดภูเก็ตมีอัตราสูง โดยเมื่อปี พ.ศ. 2565 มีรายได้ต่อคนต่อปีจำนวนเงิน 252,279 บาท สูงเป็นอันดับ 1 ของภาคใต้ และอันดับ 11 ของประเทศ ทำให้จังหวัดภูเก็ตสามารถจัดเก็บภาษีรายได้ประชากรเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม การจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางให้กับจังหวัดภูเก็ต พิจารณาตามเกณฑ์มาตรฐานของจังหวัดทั่วประเทศ กล่าวคือ ตามจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร ขนาดพื้นที่ สัดส่วนคนจน และผูกพันตามรายได้ต่อครัวเรือน

ทำให้จังหวัดภูเก็ตได้รับจัดสรรเงินงบประมาณจากส่วนกลางน้อยมากเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น นอกจากนี้การบริหารราชการรวมศูนย์อำนาจที่ส่วนกลาง เป็นอุปสรรคสำคัญของจังหวัดภูเก็ต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการบริหารงบประมาณเพื่อการพัฒนาจังหวัด และส่งผลกระทบต่อการจัดหารายได้จากการท่องเที่ยว โดยแม้ว่าการท่องเที่ยวสร้างรายได้มหาศาลให้กับจังหวัดภูเก็ต แต่ภาษีรายได้ต้องนำส่งเข้าคลังไม่สามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาจังหวัดภูเก็ตโดยตรง ทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวไม่กระจายถึงท้องถิ่นและชุมชน ขณะที่การจัดสรรงบประมาณจังหวัดภูเก็ตแต่ละปียังมีจำนวนไม่มาก โดยปี พ.ศ.2567 ได้รับจัดสรร 174 ล้านบาท เพิ่มขึ้นไม่มากจากเมื่อปี พ.ศ. 2566 ที่ได้รับจัดสรร 163 ล้านบาท ซึ่งไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อยกระดับการให้บริการการท่องเที่ยว

1.2.2 การจัดการศึกษา การสาธารณสุข และแรงงาน

ยังมีปัญหาเรื่องความไม่เท่าเทียมด้านการศึกษาเนื่องจากปัญหารายได้ภาคครัวเรือนจากการกระจายรายได้ที่ไม่ทั่วถึงทั้งจังหวัด ทำให้โอกาสทางการศึกษากระจายไม่ทั่วถึง และมีนักเรียนนอกระบบการศึกษาภาคบังคับจำนวนมากถึง 10,943 ราย (ปัญหาความยากจน เป็นผู้พิการ ไม่มีตัวตน ฯลฯ) ด้านบริการสาธารณสุข แม้ว่าจังหวัดภูเก็ตมีความเป็นเลิศด้านการให้บริการด้านสุขภาพและการรักษาทางการแพทย์เฉพาะทางหลายสาขา โดยมีศูนย์อุบัติเหตุฉุกเฉิน และศูนย์ผ่าตัดโรคหัวใจ รวมทั้งเป็นศูนย์กลางของกลุ่มจังหวัดอันดามันทุกด้าน แต่จังหวัดภูเก็ตยังมีสถานพยาบาลไม่เพียงพอให้บริการนักท่องเที่ยวต่างชาติ เนื่องจากปัจจุบันมีโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขและเอกชน รวม 8 แห่ง โดยมีโรงพยาบาลศูนย์เพียงแห่งเดียว คือ โรงพยาบาลวชิระภูเก็ต มีสถานะเป็นโรงพยาบาลศูนย์ในการดูแลคนในพื้นที่จังหวัดอันดามัน มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 21 แห่ง โรงพยาบาลชุมชน 3 แห่ง และมีโรงพยาบาลท้องถิ่น สังกัดกระทรวงมหาดไทย 1 แห่ง คือ โรงพยาบาล อบจ.ภูเก็ต นอกจากนี้ ในภาคแรงงานของจังหวัดภูเก็ต บุคลากรด้านการบริการและการประกอบอาชีพขั้นต้นยังขาดการพัฒนาทักษะฝีมือที่ได้มาตรฐานที่จะนำไปสู่การเพิ่มผลิตภาพและยกระดับการให้บริการที่ดีและเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ

1.3 ปัญหาด้านการคมนาคม

1.3.1 ด้านการบริการขนส่งทางอากาศ

แม้ว่าจังหวัดภูเก็ตเป็นจุดหมายปลายทางที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมเดินทางมากเป็นอันดับ 2 รองจากกรุงเทพฯ แต่จังหวัดภูเก็ตมีสนามบินนานาชาติให้บริการเพียงแห่งเดียว คือ ท่าอากาศยานนานาชาติภูเก็ต ซึ่งมีปัญหาด้านคุณภาพการบริการ จากการที่มีขีดความสามารถไม่พอในการรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ทั้งจากปัญหาหลุมจอด อากาศยานที่ไม่เพียงพอ ปริมาณ

เที่ยวบินยังมีน้อย และการให้บริการภายในสนามบิน เช่น ที่พักรอรับ และอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่เพียงพอ

1.3.2 ด้านการบริการขนส่งทางบก

ยังคงมีปัญหาด้านการขนส่งสาธารณะ และขาดการเชื่อมต่อระบบคมนาคมที่มีประสิทธิภาพ โดยเส้นทางหลักสู่จังหวัดภูเก็ตมีเพียงเส้นทางเดียว (ทางหลวงหมายเลข 402) ขณะที่เส้นทางจราจรในตัวเมืองแออัด เนื่องจากประชาชนนิยมเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนบุคคลมากกว่าใช้รถโดยสารสาธารณะที่มีปริมาณน้อย ราคาแพง และเข้าถึงยาก ซึ่งปัญหาความแออัดด้านการจราจรยังนำมาซึ่งการไม่เคารพวินัยจราจรและก่อให้เกิดอันตรายในการใช้ถนนร่วมกัน นอกจากนี้ แม้มีความพยายามแก้ไขปัญหา เช่น การดำเนินโครงการรถโดยสารไฟฟ้าสาธารณะในเขตเมืองเก่า ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2567 แต่เส้นทางให้บริการยังคงจำกัดโดยมีเฉพาะเขตเมืองเก่า ซึ่งหากมีการขยายเส้นทางให้บริการ จะช่วยแก้ปัญหาระบบขนส่งสาธารณะ และส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของจังหวัดภูเก็ตได้มากขึ้น ทั้งยังจะทำให้เห็นถึงความพยายามเพื่อสร้างความสอดคล้องกับมาตรฐานและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งสาธารณะ สร้างความเชื่อมั่นและความปลอดภัยในการเดินทาง รวมถึงการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้นให้แก่ชุมชน

1.3.3 ด้านการขนส่งทางเรือ

มีท่าเรือน้ำลึก 1 แห่ง ได้แก่ ท่าเรือน้ำลึกภูเก็ตเป็นศูนย์กลางการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศด้านชายฝั่งอันดามัน และเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของภาคใต้ฝั่งอันดามัน การขนส่งสินค้าและการท่องเที่ยว ส่วนท่าเรือสำหรับเรือท่องเที่ยว (มารีน่า) มีท่าเรือของรัฐเพียง 1 แห่ง คือ ท่าเรือฉลอง และท่าเรือของเอกชน 4 แห่ง ซึ่งไม่เพียงพอต่อปริมาณนักท่องเที่ยวที่เดินทางผ่านการขนส่งทางทะเลเพื่อเข้าสู่จังหวัดภูเก็ต ขณะที่ แผนพัฒนาโครงการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกภูเก็ตสำหรับรองรับเรือสำราญขนาดใหญ่ (Cruise Terminal) เพื่อมุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางการเดินทางเรือสำราญขนาดใหญ่ของฝั่งทะเลอันดามัน³ ซึ่งยังอาจต้องใช้เวลาอีกหลายปี

นอกจากนี้ จากการศึกษาที่จังหวัดภูเก็ตเป็นเมืองท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมเช่ารถยนต์เพื่อใช้ในการสัญจรในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตมากกว่าที่จะใช้ระบบขนส่งมวลชน ส่งผลทำให้การจราจรบนถนนมีความแออัดเนื่องจากปริมาณยานพาหนะมีมาก นำไปสู่การละเมิดวินัยการจราจรและกระทำผิดตามกฎหมายจราจรเป็นจำนวนมาก โดยนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติขาดวินัยจราจรหรือมีความไม่คุ้นเคยกับสภาพพื้นที่จังหวัดภูเก็ต มีการละเมิดกฎจราจรและฝ่าฝืนสัญญาณหรือ

³ ผู้จัดการออนไลน์, “มนพร” เช็กแผนพัฒนาท่าเรือภูเก็ตรับเรือสำราญ ศึกษาเสร็จปลายปี 67 ลุยขยายร่องน้ำ คุุดอาคารผู้โดยสาร เพิ่มรายได้ท่องเที่ยว, [ออนไลน์], 2567, แหล่งที่มา:

<https://mgronline.com/business/detail/9670000039876>.

ป้ายสัญลักษณ์จราจร ขณะที่การบังคับใช้กฎหมายจราจรในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตยังไม่สอดคล้องกับปริมาณการใช้รถใช้ถนนในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ทั้งจากการละเลยการปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัดของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนวินัยจราจรก็ไม่รุนแรง ซึ่งไม่ส่งผลทำให้ประชาชนกระทำความผิดลดน้อยลง ส่งผลให้เกิดปัญหาอุบัติเหตุบนท้องถนนจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในห้วงเทศกาลสำคัญซึ่งอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นมากที่สุด เป็นผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ พฤติกรรมเสี่ยงสูงสุด คือ เมาสุราและขับรถเร็วเกินกำหนด และผู้กระทำความผิดในข้อหาเกี่ยวกับการจราจรส่วนใหญ่กระทำความผิดในข้อหาไม่มีใบขับขี่ รองลงมาคือ ไม่สวมหมวกนิรภัย เมาสุรา ฝ่าสัญญาณไฟจราจร ไม่คาดเข็มขัดนิรภัย ขับรถย้อนศร ใช้โทรศัพท์ขณะขับขี่ และแข่งในที่คับขัน⁴

1.4 ปัญหาสังคม

นักท่องเที่ยวไม่มีคุณภาพ และมีจำนวนมากเกินไป (Over tourism) จังหวัดภูเก็ตตั้งเป้าหมายจำนวนนักท่องเที่ยวปี พ.ศ. 2567 ว่าจะมีประมาณ 17 ล้านคน ซึ่งหลังวิกฤติโควิด-19 จำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง จากปี พ.ศ. 2565 ที่มีประมาณ 5 ล้านคน เพิ่มเป็น 11 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2566 และเมื่อห้วงมกราคม-มิถุนายน พ.ศ. 2567 มีนักท่องเที่ยวจำนวน 6,623,094 คน เพิ่มจากช่วงเดียวกันของปี พ.ศ. 2566 ร้อยละ 20.20 โดยเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ร้อยละ 77.47 ซึ่งสร้างรายได้มูลค่ากว่า 246,607 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 32.66 ล้านบาท นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ นักท่องเที่ยวชาวจีน รองลงมาคือ รัสเซีย อินเดีย ออสเตรเลีย และสหราชอาณาจักร สถิติดังกล่าวบ่งชี้ให้เห็นถึงความนิยมของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อจังหวัดภูเก็ต แต่ก็อาจบ่งชี้ถึงความท้าทายที่จังหวัดภูเก็ตจะเผชิญกับภาวะที่มีนักท่องเที่ยวมีเกินศักยภาพรองรับ เพราะภาคการให้บริการการท่องเที่ยวและโครงสร้างพื้นฐานของจังหวัดภูเก็ตยังไม่ได้รับการพัฒนาให้ก้าวหน้าและให้มีความพร้อมเพียงพอรองรับความท้าทายดังกล่าว ขณะเดียวกันอาจมีนักท่องเที่ยวที่ไม่มีคุณภาพมากเกินไปที่จะติดตามตรวจสอบพฤติกรรมที่จะเป็นภัยต่อสังคมหรือนักท่องเที่ยวอื่น เช่น พฤติกรรมเป็นอาชญากร ก่อเหตุปล้นและชิงทรัพย์ โจรกรรม หรือเป็นสมาชิกเครือข่ายอาชญากรรมข้ามชาติที่เข้ามาก่อเหตุหรือดำเนินกิจกรรมโดยใช้จังหวัดภูเก็ตเป็นพื้นที่ก่อเหตุ

⁴ เอกชัย ชำนินา, การจัดการความปลอดภัยการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต, [ออนไลน์], 2563, แหล่งที่มา: <https://trsl.thairoads.org/>.

1.5 ปัญหาสิ่งแวดล้อม

1.5.1 ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว

การบุกรุกพื้นที่ป่าสงวน และชายหาดที่ต้องเผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการคุกคามทั้งโดยธรรมชาติ จากกรณีภัยพิบัติทางธรรมชาติ และจากการกระทำของมนุษย์เป็นระยะ เช่น เหตุการณ์คราบน้ำมันและก้อนน้ำมันพัดเข้าสู่ชายฝั่งทะเลอันดามันตอนบนบริเวณพื้นที่จังหวัดพังงาและภูเก็ต เมื่อ 2-6 สิงหาคม พ.ศ. 2566 ซึ่งส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่ง รวมทั้งส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวไม่สามารถลงเล่นน้ำทะเลและใช้พื้นที่บริเวณชายหาดที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าว นอกจากนี้มีแนวโน้มที่คุณภาพน้ำทะเล และแหล่งน้ำผิวดินมีสภาพเสื่อมโทรมลง ทั้งจากคุณภาพน้ำที่มีการปล่อยสารปนเปื้อน สิ่งสกปรก และเชื้อโรค จากการระบายน้ำเสียและการทิ้งสิ่งปฏิกูลลงในแหล่งน้ำโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากชุมชนและสิ่งปลูกสร้างที่ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่ง และสถานประกอบการนอกพื้นที่รวบรวมระบบบำบัดน้ำเสีย

1.5.2 ปัญหาขยะที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

โดยปี พ.ศ. 2566 มีปริมาณขยะมูลฝอย 353,057 ตัน เพิ่มขึ้นอย่างมากจากปี พ.ศ. 2565 ที่มีปริมาณ 270,809 ตัน ทั้งนี้ แม้ว่าจังหวัดภูเก็ตมีการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการปริมาณสูงสุด คือ 870 ตันต่อวัน (ร้อยละ 90) และมีการนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่การที่มีเตาเผากำจัดขยะที่มีระบบบำบัดมลพิษและผลิตพลังงานไฟฟ้าเพียงแห่งเดียว ขณะที่ปริมาณขยะจะเพิ่มขึ้นอย่างมากตามสัดส่วนนักท่องเที่ยวในอนาคต ทำให้จังหวัดภูเก็ตเผชิญกับแนวโน้มปัญหาขยะที่จะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและประชาชนรุนแรงมากขึ้นหากยังไม่มี การเตรียมความพร้อมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการกำจัดขยะ⁵

1.5.3 การขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค

มีแนวโน้มเผชิญปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในระดับวิกฤติ สอดคล้องกับทิศทางการขยายตัวของภาคการท่องเที่ยวและการบริการ ตลอดจนการขยายตัวของภาคการผลิตในจังหวัดภูเก็ต โดยในภาคธุรกิจท่องเที่ยวและโรงแรม การใช้น้ำประปาเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดจาก 1.8 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อเดือน เป็น 2.3 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อเดือน ซึ่งการประปาส่วนภูมิภาคชี้ว่า

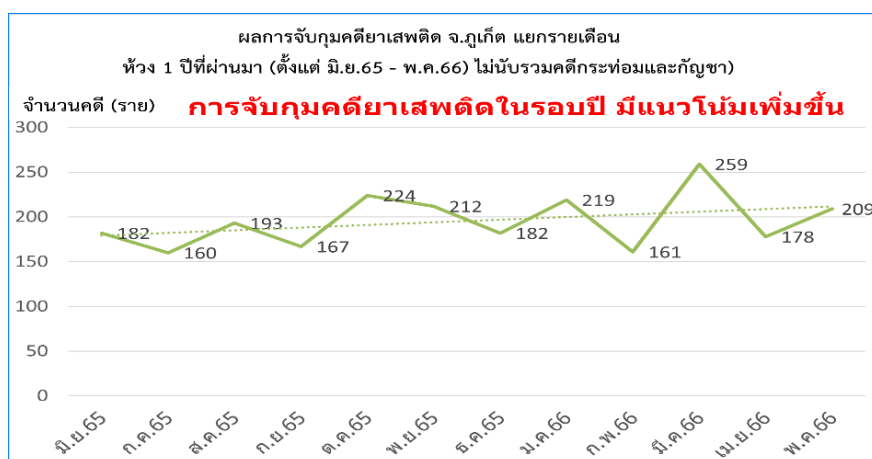
⁵ สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 15 (ภูเก็ต), รายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อมภาคใต้อันดามันฝั่งตะวันตก (ภูเก็ต พังงา กระบี่ ตรัง ภูเก็ต) ประจำปี พ.ศ. 2566, กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2567.

เป็นการใช้น้ำล่วงหน้าไป 2 เดือน จากแผนการบริหารน้ำ⁶ ทำให้ปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้นในอนาคต

1.6 ปัญหาด้านความมั่นคง

1.6.1 ปัญหายาเสพติดและอาชญากรรม

โดยเฉพาะปัญหายาเสพติด เป็นปัญหาที่สำคัญซึ่งจะกระทบต่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น

แผนภาพที่ 2 ผลการจับกุมคดียาเสพติดจังหวัดภูเก็ต

1.6.2 ปัญหาอาชญากรรม

ความผิดทางคดีอาญาที่มีการกระทำผิดในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต มีจำนวน 4 ประเภท ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับชีวิต/ร่างกาย/เพศ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ความผิดพิเศษคดีความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ปัญหาเหล่านี้จะกระทบต่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว รวมถึงกระทบต่อความปลอดภัยของคนในท้องถิ่น และเยาวชนอีกด้วย

1.6.3 ปัญหาแรงงานต่างด้าว

จำนวนคนต่างด้าวที่เข้าเมืองและอยู่อย่างผิดกฎหมาย เป็นปัญหาสำคัญของจังหวัดภูเก็ตที่ต้องเร่งแก้ไข เนื่องจากกลุ่มคนเหล่านี้ ภาครัฐไม่มีแหล่งที่อยู่ชัดเจน อาจเข้ามาเป็นอาชญากรหรือกระทำการอันกระทบต่อความปลอดภัยของทั้งนักท่องเที่ยวและคนในจังหวัดด้วย

⁶ ประชาชาติธุรกิจ, ภูเก็ตแหล่งน้ำดิบสู่อวิกฤตน้ำ ภาคธุรกิจท่องเที่ยว-โรงแรม ยอดใช้ประปาพุ่ง, [ออนไลน์], 2567, แหล่งที่มา: <https://www.prachachat.net/local-economy/news-1545012>.

ตารางที่ 3 แรงงานต่างด้าวที่ได้รับใบอนุญาตทำงาน

แรงงานต่างด้าวที่ ได้รับใบอนุญาต ทำงาน	ปี พ.ศ. 2564					ปี พ.ศ. 2565				
	จำนวน (คน)					จำนวน (คน)				
	เมียนมาร์	ลาว	กัมพูชา	เวียดนาม	รวม	เมียนมาร์	ลาว	กัมพูชา	เวียดนาม	รวม
แรงงานต่างด้าวที่ ผิดกฎหมาย	61,065	798	349	10	62,222	51,835	802	239	66	52,942

จากการพัฒนาที่ผ่านมา แม้ว่าจังหวัดภูเก็ตจะมีการพัฒนาไปเป็นอย่างมากเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ แต่ก็ยังมีปัญหาอีกหลายด้านที่ต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาที่สำคัญของจังหวัดภูเก็ต ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

บทที่ 2

การคาดการณ์ปัญหาของประเทศในอนาคต

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2566-2570 มีเป้าหมายหลักส่งเสริมให้การท่องเที่ยวไทยมีความเข้มแข็งและสมดุล การยกระดับความเชื่อมโยงและโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนการสร้างเชื่อมั่นและมอบประสบการณ์ท่องเที่ยวคุณค่าสูง และการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงทุกรูปแบบ และพร้อมที่จะเติบโตอย่างยั่งยืน ประกอบการสร้างเสริมความเข้มแข็งจากภายใน มุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ พัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความทันสมัย ผ่านการใช้เทคโนโลยี ดิจิทัลและนวัตกรรม การยกระดับบุคลากรและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ เข้าใจและสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทของการท่องเที่ยววิถีใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟื้นตัวจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 ตลอดจนให้ความสำคัญกับการบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคท้องถิ่น และภาคประชาชน

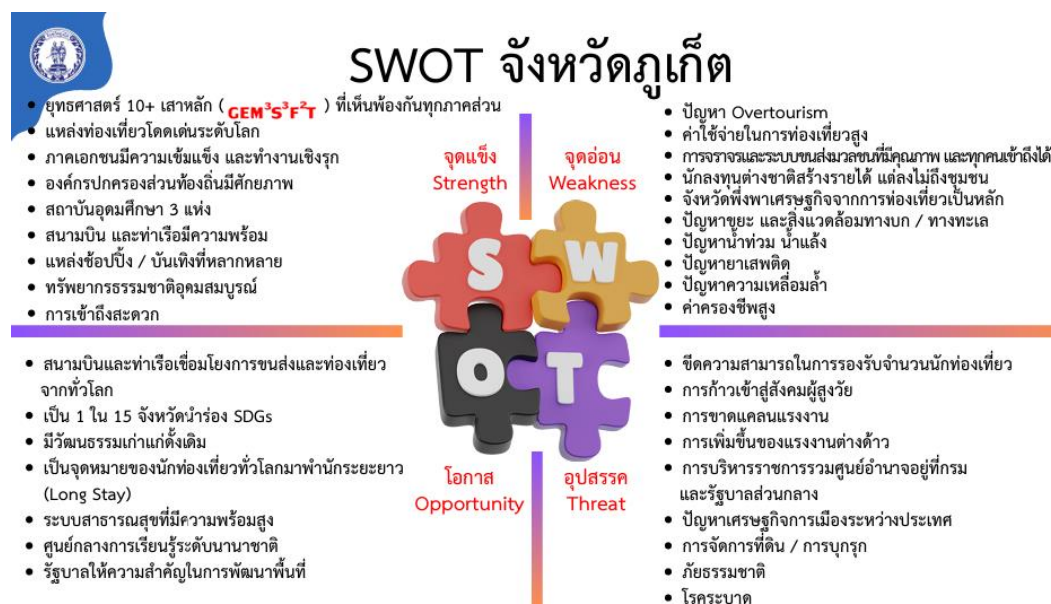
จังหวัดภูเก็ตเป็นต้นแบบของการจัดทำแผนฟื้นฟูการท่องเที่ยวของประเทศไทย เพื่อเตรียมความพร้อมหากการแพร่ระบาดของโควิด-19 คลี่คลาย โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2564 กำหนดแผนฟื้นฟูการท่องเที่ยวที่เรียกว่า ภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ (Phuket Sandbox) หรือกระเปาะทรายกันเจ็บ ให้จังหวัดภูเก็ตเป็นพื้นที่นำร่องของไทยในการเปิดรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ดำเนินการตามแผนเปิดเมืองภูเก็ตในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2564 รับนักท่องเที่ยวที่ฉีดวัคซีนครบโดส โดยไม่มีการกักตัวและต้องอยู่ในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 15 วันก่อนเดินทางไปยังพื้นที่อื่นในประเทศ หากตรวจไม่พบเชื้อโควิด-19 และได้มีการปรับมาตรการอีกครั้งเมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2564 โดยเปลี่ยนแปลงจำนวนวันกักตัวสำหรับผู้เดินทางเข้าประเทศตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2564 ซึ่งทำให้ผู้ที่เดินทางเข้าจังหวัดภูเก็ตต้องอยู่บนเกาะภูเก็ตเพียง 7 วัน ก็สามารถเดินทางต่อไปยังจังหวัดอื่น

จากแนวทางการเปิดประเทศด้วยภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ ที่ทำให้รัฐบาลและทุกภาคส่วนในหลายพื้นที่ปรับมาตรการเพื่อเปิดรับนักท่องเที่ยวหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติ จนถึงปัจจุบันทำให้มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวของประเทศไทยจะปรับตัวดีขึ้นต่อเนื่อง ตามการฟื้นตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีความเชื่อมั่นมากขึ้นในการเดินทางระหว่างประเทศ และจะกลับสู่ระดับก่อนวิกฤติโควิด-19 ภายในปี พ.ศ. 2657 โดยเฉพาะ

นักท่องเที่ยวชาวจีน ที่มีปัจจัยบวกจากมาตรการฟรีวีซ่า ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยประมาณการว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติจะเพิ่มขึ้นเป็น 35.5 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2567 ขณะที่จังหวัดภูเก็ตตั้งเป้าหมายว่าจะมีประมาณ 17 ล้านคน โดยประเมินจากจำนวนนักท่องเที่ยวหลังวิกฤติโควิด-19 ที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่องจากปี พ.ศ. 2565 ที่มีนักท่องเที่ยวประมาณ 5 ล้านคน เพิ่มขึ้นเป็น 11 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2566⁷

2.1 การประเมินศักยภาพและสภาพแวดล้อมขับเคลื่อนจุดยืนทางยุทธศาสตร์ (SWOT Analysis) ของจังหวัดภูเก็ต

โดยได้วิเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบันขององค์กรโดยนำเครื่องมือทางการบริหาร SWOT Analysis มาใช้เพื่อค้นหาศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการดำเนินงาน ด้วยการวิเคราะห์หาจุดอ่อน จุดแข็ง อุปสรรคและโอกาสในการพัฒนา โดยมองว่าการวิเคราะห์หาจุดแข็งหรือจุดเด่นภายในจังหวัด (Strength) จะทำให้การดำเนินงานบรรลุผลสัมฤทธิ์และพยายามควบคุมจุดอ่อนหรือข้อด้อย (Weakness) ภายใน ที่ทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ ในขณะเดียวกันวิเคราะห์หาโอกาสหรือปัจจัยส่งเสริมจากภายนอก (Opportunity) ที่ทำให้การดำเนินงานภายในจังหวัดบรรลุผลสัมฤทธิ์ และเฝ้าระวังอุปสรรคหรือภาวะคุกคามจากภายนอก (Threat) ที่ทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ ทำให้ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

แผนภาพที่ 3 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) ของจังหวัดภูเก็ต

⁷ . lhbank. ภาวะการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต 11 กันยายน 2566. [ออนไลน์] 2566. แหล่งที่มา:

<https://www.lhbank.co.th/getattachment/f6276370-cdf6-4b2d-8ee2-69183b7d2232/economic-analysis-Industry-Outlook-2023-Tourism-Situation-in-Phuket>. [11 สิงหาคม 2567].

ตารางที่ 4 การกำหนดทิศทางการพัฒนาตามศักยภาพ (TOWs Matrix)

ทิศทางเชิงรุก (SO)	ทิศทางเชิงป้องกัน (ST)
<p>1) ยกกระดับคุณภาพมาตรฐานเสริมสร้างความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในการเป็นศูนย์กลางระดับโลกรองรับการท่องเที่ยวระดับพรีเมียม</p> <p>2) การพัฒนาภูเก็ตเป็นศูนย์กลางการพัฒนาในระดับประเทศและนานาชาติในด้านการท่องเที่ยวทางเรือ การประชุมสัมมนา การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ</p> <p>3) การเสริมสร้างอุตสาหกรรมแปรรูปต่อเนื่องจาก ภาคการเกษตร และความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน สร้างงานสร้างรายได้แก่ประชาชนในพื้นที่ด้วย วิถีการเกษตรและการท่องเที่ยวชุมชน</p> <p>4) ยกกระดับการเป็นเมืองของจังหวัดภูเก็ตสู่เมืองแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน</p> <p>5) สร้างมาตรฐานการจัดบริการทางการแพทย์ เพื่อรองรับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย Wellness City</p> <p>6) การสร้างสังคมนานาชาติที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยเพื่อรองรับการเป็นที่อยู่อาศัยของผู้ที่มีกำลังซื้อในระดับ Premium</p> <p>7) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต เช่น การประสานความร่วมมือกับผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่</p> <p>เป็นสถานการณ์ที่มีโอกาสเป็นข้อได้เปรียบ แต่มีจุดอ่อนเป็นอุปสรรค จึงต้องแก้ไขจุดอ่อนและฉกฉวยโอกาสมาดำเนินการ จากการวิเคราะห์พบว่าจังหวัดภูเก็ตมีทิศทางการพัฒนาเชิงแก้ไข ดังนี้</p>	<p>1) การเสริมสร้างคุณค่าจากประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน การพัฒนาการท่องเที่ยววิถีไทย</p> <p>2) เสริมสร้างศักยภาพชุมชนมุ่งสู่การเป็นชุมชนที่พึ่งพาตนเองได้ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็นชุมชนเมืองในระดับนานาชาติ เพื่อรองรับประชาชนทุกระดับ</p> <p>3) สร้างแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวใหม่ เพื่อสร้างความสนใจแก่นักท่องเที่ยว</p>

ทิศทางเชิงแก้ไข (WO)	ทิศทางเชิงรับ (WT)
<p>1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับการเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับนานาชาติที่มีมาตรฐานเชื่อมโยงการเดินทางครอบคลุมทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ</p> <p>2) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นรูปธรรม โดยใช้กลไกการบูรณาการร่วมรองรับการเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลก จัดการวิกฤตสิ่งแวดล้อมไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและการพัฒนา</p> <p>3) ส่งเสริมเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และมีระบบการบริหารจัดการระบบป้องกัน/เฝ้าระวังความเสี่ยงหรือวิกฤตการณ์การท่องเที่ยวทางทะเลที่มีมาตรฐานระดับสากล</p> <p>4) การเพิ่มประสิทธิภาพการบูรณาการการพัฒนาจังหวัดให้มีความต่อเนื่องของการพัฒนาสู่เมืองที่พัฒนาแล้วด้วยกลไกระดับพื้นที่</p> <p>5) พัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรภาครัฐ เพื่อเตรียมพร้อมสู่การเป็นผู้ให้บริการในระดับสากล</p> <p>6) การยกระดับขีดความสามารถของท้องถิ่นให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการตนเองบนฐานธรรมาภิบาลและความพร้อมสู่จังหวัดที่พัฒนาแล้ว</p> <p>7) การสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ประกอบการโรงแรม ร้านอาหาร สปา โดยอาจลดภาษีในการทำธุรกรรมกับหน่วยงานภาครัฐ หรืออาจจะมีการมอบโล่รางวัล เป็นต้น</p>	<p>ทิศทางการพัฒนาเชิงรับ เป็นการปรับปรุงภายในจังหวัดและหลีกเลี่ยงภัยคุกคามจากภายนอกพยายามหลบหลีกเลี่ยงปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นเป็นมาตรการที่จะทำให้เกิดความสูญเสียน้อยที่สุด จากการวิเคราะห์พบว่าจังหวัดภูเก็ตมีทิศทางการพัฒนาเชิงรับดังนี้</p> <p>1) สร้างโอกาสและกระจายรายได้ในสังคม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้วยการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการและแรงงานสู่มาตรฐานนานาชาติ</p> <p>2) การรับมือกับภัยคุกคามจากภายนอก ทั้งความไม่สงบโรคร้ายไข้เจ็บและภัยจากธรรมชาติ</p> <p>3) ส่งเสริมขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม และประเพณีของจังหวัดภูเก็ต ให้ก้าวไกลและมีชื่อเสียงเป็นต้นแบบการท่องเที่ยวในระดับนานาชาติ</p>

2.2 แนวโน้มสถานการณ์โลกที่มีความผันผวน

สถานการณ์โลกเป็นปัจจัยภายนอกที่ไม่อาจควบคุมได้ โดยยังคงมีความเสี่ยงที่ทำให้การท่องเที่ยวของไทยจะได้รับผลกระทบรุนแรงได้อีกหากเกิดสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่อื่น เช่นกรณีวิกฤตโควิด-19 ประกอบกับความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ในพื้นที่ต่าง ๆ ของโลกที่สำคัญ ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-ยูเครนที่ยืดเยื้อ ปัญหาการสู้รบระหว่างอิสราเอล-กลุ่มฮามาส ตลอดจนกลุ่มอื่น ๆ ที่สร้างความขัดแย้งในภูมิภาคตะวันออกกลางที่อาจขยายพื้นที่สู้รบลุกลาม และสถานการณ์ทางเศรษฐกิจโลกที่ยังมีความไม่แน่นอน ซึ่งรวมถึงสัญญาณการชะลอตัวของเศรษฐกิจจีน จากผลกระทบของการปิดประเทศที่ยาวนานและปัญหาฟองสบู่ภาคอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งปัจจัยภายนอกเหล่านี้จะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของมนุษย์ ส่งผลกระทบบรุนแรงต่อเศรษฐกิจโลกและภาคส่วนอื่น ๆ จนเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยให้เติบโตได้อย่างยั่งยืน

2.3 ความท้าทายด้านการแข่งขันของการท่องเที่ยวไทยกับต่างประเทศ

การจัดอันดับการพัฒนาด้านการเดินทางและการท่องเที่ยวของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก 119 ประเทศ Travel & Tourism Development Index 2024 จัดโดย World Economic Forum (WEF) ซึ่งระบุว่า ประเทศที่มีการพัฒนาในด้านนี้มากที่สุด 10 อันดับแรก คือ สหรัฐอเมริกา สเปน ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย เยอรมนี สหราชอาณาจักร จีน อิตาลี และสวีตเซอร์แลนด์ ขณะเดียวกันก็ปรับลดอันดับของไทย จากอันดับ 41 เมื่อปี พ.ศ. 2566 เป็นอันดับ 47 (ลดลง 6 อันดับ) ที่น่ากังวล คือ หากเปรียบเทียบในประเทศสมาชิกอาเซียน ไทยถูกปรับอันดับลดลง ขณะที่อินโดนีเซียก้าวขึ้นจากลำดับที่ 36 เป็นลำดับที่ 22 เพิ่มขึ้น 14 อันดับ โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา ได้แก่ การแข่งขันด้านราคา โครงสร้างด้านการเดินทางโดยอากาศ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัย ความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) การบริการด้านการท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน และจุดเน้นสำคัญ คือ พิจารณาความสามารถของแต่ละประเทศในการฟื้นตัวจากสถานการณ์โควิด-19

การจัดอันดับดังกล่าว ชี้ให้เห็นถึงความท้าทายของไทยในการแข่งขันกับประเทศอื่นในตลาดการท่องเที่ยวโลก โดยแม้ว่าไทยได้คะแนนดีในด้าน ICT แต่ไทยได้คะแนนต่ำในด้านบริการ การท่องเที่ยวและโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ และหากพิจารณารายละเอียดประเด็นที่ไทยได้คะแนนต่ำ/ลดลง เป็นจุดอ่อนที่ไทยจำเป็นต้องเร่งปรับปรุงเพื่อให้การท่องเที่ยวพัฒนาได้อย่างยั่งยืน ที่สำคัญ คือ การสร้างสภาพแวดล้อมด้านการท่องเที่ยว ด้านนิติธรรมหรือหลักกฎหมาย ด้านการดำเนิน

นโยบายของรัฐ ด้านสาธารณสุขประเด็นสุขภาพอนามัย ด้านแรงงาน ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านสาธารณสุขโรค ทรัพยากรธรรมชาติ การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม

2.4 ความท้าทายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดภูเก็ต

จังหวัดภูเก็ตมีแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2566-2570 โดยจังหวัดภูเก็ตกำหนดเป้าหมายการพัฒนาในช่วงปี พ.ศ. 2566-2570 คือ เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว การศึกษา นวัตกรรมบริการ ในระดับมาตรฐานนานาชาติและการพัฒนาที่ยั่งยืน การตั้งเป้าหมายพัฒนา นอกจากนี้ เป้าหมายการพัฒนาจังหวัดภูเก็ต ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2566-2585) มุ่งสู่การเป็น ภูเก็ตเมืองแห่งเศรษฐกิจใหม่ บนพื้นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อสร้างสมดุลแห่งชีวิต

ในระยะยาว จังหวัดภูเก็ตจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการสร้างมูลค่าเพิ่มและการปรับตัวให้สอดคล้องกับกระแสใหม่ที่มีการปรับแนวทางการท่องเที่ยวในทุกพื้นที่ เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การท่องเที่ยวเติบโตได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจากการจัดอันดับของ WEF ดังกล่าวอาจชี้ให้เห็นว่า จังหวัดภูเก็ตจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนเชิงโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีความพร้อมรองรับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ขณะเดียวกันยังต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและชุมชนในพื้นที่ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวภูเก็ตเติบโตไปด้วยความมั่นคงและยั่งยืนและทันกับพัฒนาการหรือแนวโน้มด้านท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีนโยบายเชิงรุกในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและความท้าทายที่จะบั่นทอนขีดความสามารถทางการแข่งขัน และเป็นอุปสรรคต่อเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของจังหวัดภูเก็ต ซึ่งได้แก่

2.4.1 รูปแบบการท่องเที่ยว (Tourism Segment Trends) ที่มีการเปลี่ยนแปลง

แนวโน้มกลุ่มนักท่องเที่ยวตามวิถีใหม่ที่จะมีศักยภาพสูงและกำลังการใช้จ่ายมากขึ้น นิยมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ คำนึงถึงความปลอดภัยด้านกายภาพและมีความหลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีช่วงวัยต่าง เช่น ผู้สูงอายุ ที่จะเพิ่มขึ้นและมีความต้องการผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการและรูปแบบการดำเนินชีวิต เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงสันตนาการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงนักท่องเที่ยว รูปแบบพำนักระยะยาว หรือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาพร้อมกับครอบครัวที่ต้องการการท่องเที่ยวแบบครบวงจร ในขณะที่สภาพแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวและด้านสาธารณสุขโรค สถานะหรือธุรกิจให้บริการท่องเที่ยว ชุมชน ระบบนิเวศ และแหล่งท่องเที่ยว มีลักษณะเชิงกายภาพที่ยังไม่ตอบสนองกับรูปแบบและความต้องการของนักท่องเที่ยวมากเพียงพอ

2.4.2 การปรับเปลี่ยนในภาคแรงงาน

จังหวัดภูเก็ตยังต้องเร่งสร้างขีดความสามารถของแรงงานโดยการปรับหรือเพิ่มทักษะหรือดึงกลุ่มคนที่อยู่ในวัยแรงงานเข้าสู่ภาคธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการอย่างมีคุณภาพเพื่อรองรับตลาดการท่องเที่ยวที่มีพัฒนาการหรือปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ ขณะเดียวกันจังหวัดภูเก็ตยังต้องมีแผนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุประชากรที่มีแนวโน้มก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยข้อมูลสำนักงานสถิติจังหวัดภูเก็ตระบุว่า จำนวนผู้สูงอายุวัย 60-69 ปี เมื่อปี พ.ศ. 2563 มีจำนวน 33,400 คน ในปี พ.ศ. 2568 จะมีจำนวน 40,200 คน และปี พ.ศ. 2573 จะมีจำนวน 46,100 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 61.5 ขณะที่วัยเด็กและวัยทำงานมีแนวโน้มลดลง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดภาวะขาดแคลนวัยแรงงานในอนาคต

2.4.3 ภาคเศรษฐกิจของจังหวัดภูเก็ตยังพึ่งพาการท่องเที่ยวเป็นหลัก

ภาคการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตยังจำเป็นต้องเพิ่มความเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจอื่น โดยเฉพาะธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น และการท่องเที่ยวแบบครบวงจร ขณะที่การให้บริการของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวยังไม่มีคุณภาพมากพอและอาจไม่เป็นธรรมต่อนักท่องเที่ยว ประกอบกับปัญหาค่าครองชีพสูง ส่งผลกระทบกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต และภาคธุรกิจอื่นเช่นกัน

2.4.4 การส่งเสริมความปลอดภัยในการเดินทาง

นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะที่เป็นชาวต่างชาติ อาจประสบภัยอันตรายระหว่างการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต ทั้งจากปัญหาอาชญากรรม อุบัติเหตุ และได้รับผลกระทบจากปัญหาภัยธรรมชาติ ซึ่งจำนวนมากไม่มีการทำประกันอุบัติเหตุหรือประกันชีวิต ขณะที่จังหวัดภูเก็ตยังมีจุดอ่อนเรื่องระบบเฝ้าระวังความปลอดภัยที่ไม่มีประสิทธิภาพมากพอเนื่องจากขาดการบำรุงรักษา เมื่อเกิดปัญหาดังกล่าว อาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยว และส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของจังหวัดภูเก็ตที่รัฐบาลตั้งเป้าหมายให้เป็น Wellness & Medical Hub

2.4.5 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จังหวัดภูเก็ตมีความท้าทาย มากขึ้นจากการสร้างความสมดุลในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อที่จะเกิดขึ้นกับสภาพสิ่งแวดล้อมและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่เดิมก็มีสภาพที่ถูกทำลายอยู่แล้ว นอกจากนี้ ยังประสบปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนและรุกล้ำชายหาด ขณะเดียวกัน จังหวัดภูเก็ตอยู่ในพื้นที่เสี่ยงที่มีโอกาสเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว และสึนามิ ซึ่งล้วนแต่ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ให้มีความยั่งยืน

2.4.6 การบริหารจัดการภาครัฐ

จังหวัดภูเก็ตยังมีปัญหาเรื่องงบประมาณ ที่ไม่เพียงพอกับความจำเป็นเพื่อการพัฒนา ด้านการท่องเที่ยว นอกจากนี้ มีหลายหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพในแต่ละประเด็นทำให้การบริหารงาน ด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตเป็นไปอย่างขาดการบูรณาการ ประกอบกับ การบังคับใช้ กฎหมายในภาพรวม โดยเฉพาะกฎหมายที่บังคับใช้จากหน่วยงานส่วนกลางยังขาดประสิทธิภาพ ขาด การบูรณาการและขาดเอกภาพ ซึ่งทำให้มีผลต่อภาพรวมที่ไม่สามารถดำเนินการให้เบ็ดเสร็จภายใน พื้นที่ เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในทุกด้าน

2.5 แนวโน้มและความท้าทายในการพัฒนาประเทศกับทิศทางการพัฒนาของจังหวัดภูเก็ต ระยะ 5 ปี

จากการศึกษาแนวโน้มนโยบาย และความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดภูเก็ต พบว่า มีแนวโน้มและความท้าทายในการพัฒนาประเทศกับทิศทางการพัฒนาของจังหวัดภูเก็ต ระยะ 5 ปี สามารถสรุปในประเด็นสำคัญ ๆ ได้ดังนี้

2.5.1 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจ

ในช่วงที่ผ่านมาภาคอุตสาหกรรมเป็นแหล่งสร้างงานหลักและสร้างรายได้จากการส่งออกให้ประเทศ แต่ภาคอุตสาหกรรมบางสาขาก็เริ่มสูญเสียขีดความสามารถในการแข่งขัน ให้กับประเทศที่มีแรงงานและต้นทุนวัตถุดิบต่ำกว่า นอกจากนั้นอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ ยังเป็น อุตสาหกรรมที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีหรือการลงทุนจากต่างประเทศเป็นหลัก เช่น อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ความมั่นคงในการเป็นฐานการผลิตและพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตสินค้าให้มี เทคโนโลยีสูงขึ้นไปอย่างต่อเนื่อง จึงขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของนักลงทุนต่างประเทศและ ความสามารถของประเทศไทย ในการสร้างบรรยากาศการลงทุนให้เป็นที่ดึงดูดการลงทุนอย่างต่อเนื่องของนักลงทุนต่างประเทศ ในอีกด้านหนึ่งผลประโยชน์ที่ประเทศไทยได้รับจากการเป็นแหล่ง ผลิตสินค้าเทียบกับมูลค่าที่ผู้บริโภครายหรือผลประโยชน์ต่อเรื่องอื่นๆ เช่น มูลค่าหุ้นของบริษัทแม่ จึงเป็นเพียงสัดส่วนน้อย จึงต้องเร่งส่งเสริมภาคการผลิตที่จะเป็นแหล่งใหม่ในการรองรับแรงงานและ เป็นแหล่งรายได้ของประเทศในอนาคต และจังหวัดภูเก็ตก็เช่นเดียวกัน

สำหรับประเด็นที่จังหวัดภูเก็ตควรพิจารณา คือ ภาคบริการที่ยังพึ่งการท่องเที่ยว เป็นหลัก และมีการสร้างมูลค่าทางธุรกิจเพิ่มมากขึ้นดังจะสังเกตได้จากโรงแรม สปา ร้านอาหาร ที่มีการตกแต่งสวยงามและมีราคาค่าบริการสูงขึ้นมาก ส่วนสาขาอื่น ๆ ในภาคบริการที่เริ่มมีความสามารถในการแข่งขันและเป็นธุรกิจที่คนไทยใช้ความสามารถ ความสร้างสรรค์ และมีความเป็นเจ้าของ ก็เริ่มเป็น สาขาที่ขยายตัวเร็วขึ้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การบริการทางการแพทย์ อุตสาหกรรมภาพยนตร์และ แอนิเมชัน เป็นต้น แต่ในระยะยาวการรักษาความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว และบริการด้าน

การท่องเที่ยวให้คงอยู่ได้ในระยะยาว และจังหวัดควรพิจารณาถึงการส่งเสริมสาขาบริการที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ของคนไทยจึงเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของภาคบริการในอนาคต

2.5.2 สังคมผู้สูงอายุและการนำเข้าแรงงานต่างประเทศ

จังหวัดภูเก็ตจะเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมากขึ้น แม้ในระยะแรกประเทศไทย จะยังไม่อยู่ในสถานการณ์รุนแรงเท่าประเทศอเมริกาหรือญี่ปุ่น ทั้งนี้ ประชากรสูงอายุของไทย จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากประมาณ 7 ล้านคน ในปัจจุบัน เป็น 16 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2570 และจำนวนประชากรวัยเด็กอายุต่ำกว่า 14 ปี ที่มีจำนวน 14.5 ล้านคน และจะลดลงเหลือ 10 ล้านคน ในอีก 20 ปีข้างหน้า แนวโน้มดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อปัญหาการขาดแคลนแรงงานของจังหวัด โดยเฉพาะในภาคเกษตรและภาคบริการของประเทศและจังหวัด ซึ่งจะเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงมากขึ้น ปัจจุบันเริ่มมีแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาทำงานในประเทศไทยและจังหวัดเป็นจำนวนมาก โดยกระทรวงแรงงานคาดการณ์ว่า มีจำนวนถึง 2.6 ล้านคน แยกเป็นแรงงานถูกกฎหมาย 0.8 ล้านคน และแรงงานหลบหนีเข้าเมือง 1.8 ล้านคน นอกจากนั้น คนในวัยแรงงานจะต้องรับภาระในการเลี้ยงดูผู้สูงอายุมากขึ้น เนื่องจากสัดส่วนคนในวัยแรงงานมีน้อยลงและผู้สูงอายุมีอายุเฉลี่ยยืนยาวขึ้น ดังนั้น จังหวัดภูเก็ตจึงต้องเตรียมการรองรับกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งด้านการสร้างระบบสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีการออมที่พอเพียงหลังเกษียณ การให้มีบริการสาธารณสุขที่ดี และการสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ทำงานหรือทำประโยชน์แก่สังคมได้มากขึ้น

2.5.3 การเปลี่ยนแปลงความเป็นเมืองมากขึ้น

จังหวัดภูเก็ตจะมีประชากรเมืองเพิ่มขึ้น โดยสัดส่วนประชากรเมืองจะเพิ่มเป็นร้อยละ 47.0 ของประชากรทั้งหมดในอีก 15 ปีข้างหน้า (ข้อมูลอ้างอิงจากการวิเคราะห์ของประเทศ) ในขณะที่ประชากรในชนบทจะลดลง เช่นเดียวกับประชากรเมืองของทวีปเอเชียที่จะเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 1,000 ล้านคน และมากกว่าร้อยละ 50 จะกระจุกตัวอยู่ตามเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ ขณะเดียวกัน สภาพแวดล้อมของเมืองก็จะเผชิญแรงกดดันของปัญหาพลังงาน ภัยธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมจังหวัดภูเก็ต ควรให้ความสำคัญกับการวางแผนล่วงหน้าและบริหารจัดการ การขยายตัวของเมืองให้เป็นเมืองน่าอยู่ มีประสิทธิภาพ และมีความยั่งยืน เช่น หลายประเทศเริ่มมีการทดลองวางแผน และบริหารจัดการการใช้พลังงานหมุนเวียนจากของเสียภายในชุมชน จึงมีความสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมให้คนอยู่อย่างมีความสุข

2.5.4 ความเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัล

ปัจจุบันประเทศไทยได้ตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ความท้าทายของจังหวัดภูเก็ตในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดในการหนุนเสริมการดำเนินงานของภาคธุรกิจภาครัฐและภาคประชาสังคมทุก ๆ องค์กรภายในจังหวัดในการใช้

ประโยชน์เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจตลอดจนวางรากฐานการแข่งขันเชิงธุรกิจรูปแบบใหม่ในระยะยาว โดยมุ่งเน้นการยกระดับและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคธุรกิจที่จะส่งผลต่อการขยายฐานเศรษฐกิจและอัตราการจ้างงานของจังหวัดอย่างยั่งยืนในอนาคต เป็นการเร่งส่งเสริมเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล (digital economy acceleration) โดยมุ่งเน้นการสร้างระบบนิเวศสำหรับธุรกิจดิจิทัล (digital business ecosystem) และกระตุ้นให้ภาคเอกชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้และปรับปรุงแนวทางการทำธุรกิจด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีศักยภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจขนาดกลางและเล็ก (SMEs) รวมถึงธุรกิจใหม่ (startup) ในด้านเศรษฐกิจชุมชนเทคโนโลยีดิจิทัลจะช่วยเชื่อมโยงท้องถิ่นกับตลาดโลก สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าชุมชนภายในจังหวัด

2.5.5 การเกิดโรคระบาด โรคอุบัติใหม่

ในปัจจุบันทั่วโลกยังคงต่อสู้กับโรคระบาดโควิด-19 ซึ่งถือว่าเป็นโรคอุบัติใหม่และเป็นภัยคุกคามต่อการพัฒนาของมนุษยชาติ ทั้งทางสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ ในบางประเทศ ระบบสาธารณสุขเกือบล่มสลาย นอกจากนี้ ขณะนี้โลกกำลังเผชิญกับภัยคุกคามตัวใหม่ คือ โรคฝีดาษวานร ที่พบการแพร่ระบาดทั่วโลก ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2565 ดังนั้น การระบาดของโรคโควิด-19 หรือโรคอุบัติใหม่อย่างฝีดาษวานร จึงถือเป็นบทเรียนสำคัญที่มนุษยชาติจะได้มีการทบทวนป้องกันการเกิดขึ้น และเป็นสิ่งสำคัญที่นักวิเคราะห์ต้องนำมาเป็นเงื่อนไขสำคัญของการวิเคราะห์ทบทวนในการจัดทำแผน และการกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้แผนมีทิศทางชี้แนะในการพัฒนาที่ชัดเจนต่อไป

บทที่ 3

แนวทางแก้ปัญหาและการพัฒนา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยที่มุ่งเน้นปริมาณนักท่องเที่ยวเป็นหลักได้สร้างผลกระทบเชิงลบในหลายมิติ ดังเห็นได้จากปัญหาที่เกิดขึ้นในจังหวัดภูเก็ต ทั้งการขาดโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคที่เพียงพอต่อความต้องการ แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านความปลอดภัย ฯลฯ ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้อยู่อาศัยและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว อีกทั้งความไม่ยั่งยืนจากการพึ่งพาจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ให้กับประเทศ ยังเห็นได้อย่างชัดเจนในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยเฉพาะผลกระทบต่อจังหวัดภูเก็ต ซึ่งสะท้อนความจำเป็นเร่งด่วนที่ประเทศไทยจะต้องมุ่งเน้นขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง “คุณภาพ” และลดการพึ่งพาเชิง “ปริมาณ” อย่างจริงจัง เพื่อสร้างความยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย ดังนี้

3.1 ปัจจัยและดัชนีชี้วัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและมูลค่าสูง

การยกระดับการท่องเที่ยวของภูเก็ตให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพที่มีมูลค่าสูงจำเป็นต้องพิจารณา “ดัชนีชี้วัด” ที่สะท้อนระดับการพัฒนาของการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ ซึ่ง World Economic Forum (WEF) ได้ใช้เกณฑ์การพิจารณาจาก 5 ดัชนีหลัก และ 17 ดัชนีย่อย ในการจัดอันดับการพัฒนาด้านการเดินทางและการท่องเที่ยวในปี 2567 (Travel & Tourism Development Index 2024) ได้แก่ (1) สภาพแวดล้อมสนับสนุน ทั้งสภาพแวดล้อมด้านธุรกิจ ด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัย สุขภาพ และอนามัย ทรัพยากรมนุษย์และตลาดแรงงาน ความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (2) นโยบายเดินทาง-ท่องเที่ยวและเงื่อนไขสนับสนุน พิจารณาจากการให้ความสำคัญกับการเดินทางท่องเที่ยวในเชิงนโยบาย ความเปิดกว้างต่อการเดินทาง-ท่องเที่ยว และราคาที่แข่งขันได้ (3) โครงสร้างพื้นฐานและบริการด้านการเดินทาง-ท่องเที่ยว ทั้งการขนส่งทางอากาศ ทางบก-ท่าเรือ และโครงสร้างพื้นฐานของการบริการด้านการเดินทาง-ท่องเที่ยว (4) ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และทรัพยากรที่ไม่ใช่เพื่อการสันทนาการ (non-leisure) (5) ความยั่งยืนของการเดินทาง-ท่องเที่ยว ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม และความยั่งยืนในเชิงอุปสงค์ต่อการเดินทาง-ท่องเที่ยว

เมื่อพิจารณาผลการประเมินของประเทศไทย (อันดับที่ 47 จาก 119 ประเทศ) พบว่าคะแนนดัชนีของประเทศไทยส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 4 (จากระดับ 1-7) ซึ่งแม้จะอยู่เหนือค่ากลาง ที่ 3.5

แต่ก็ไม่สูงนัก โดยมีเพียงดัชนีเดียวที่ไทยได้คะแนนมากกว่า 4 กล่าวคือ ความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และไทยยังได้รับการประเมินในระดับ 2-3 ในด้าน (1) โครงสร้างพื้นฐานและบริการ โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานทางบกและทางเรือ และโครงสร้างพื้นฐานด้านการบริการการท่องเที่ยว (2) ทรัพยากรด้านการเดินทาง-ท่องเที่ยว ในด้านวัฒนธรรม (ซึ่งสะท้อนว่า ประเทศไทยยังอาจไม่สามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้อย่างดี) และ (3) ความยั่งยืนของการเดินทางท่องเที่ยว ในด้านผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมจากการท่องเที่ยว และความยั่งยืนของอุปสงค์ต่อการท่องเที่ยว นอกจากนี้ คะแนนของไทยใน 12 ดัชนีย่อย (จาก 17 ดัชนีย่อย) ยังคงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก โดยเฉพาะด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัย และด้านความยั่งยืนในแง่ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งหากไทยต้องการจะพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้เป็นเชิงคุณภาพที่มีมูลค่าสูงและยั่งยืน ก็จำเป็นต้องเร่งพัฒนาปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวต่อไป

TABLE 2 | TTDI 2024 scores for Asia-Pacific

Economy	TTDI rank	Enabling Environment					T&T Policy and Enabling Conditions			Infrastructure and Services			T&T Resources			T&T Sustainability		
		Business Environment	Safety and Security	Health and Hygiene	Human Resources and Labour Market	ICT Readiness	Prioritization of T&T	Openness to T&T	Price Competitiveness	Air Transport Infrastructure	Ground and Port Infrastructure	Tourist Services and Infrastructure	Natural Resources	Cultural Resources	Non-Leisure Resources	Environmental Sustainability	T&T Socioeconomic Impact	T&T Demand Sustainability
Japan	3	5.38	5.98	6.23	4.90	6.03	4.78	4.06	4.34	5.34	6.08	2.93	5.11	6.71	5.93	5.20	4.57	3.02
Australia	5	5.62	5.97	5.98	5.23	6.19	4.90	4.85	2.75	5.23	3.68	4.62	6.42	3.78	5.09	5.18	5.00	4.46
China	8	4.73	6.52	5.27	4.51	6.10	3.84	3.89	5.17	5.26	4.57	1.95	6.20	6.59	5.79	4.46	5.36	3.79
Korea, Rep.	14	4.84	6.29	6.21	4.58	6.55	4.56	3.87	4.55	4.69	5.40	2.82	2.36	5.59	4.72	4.70	5.25	3.67
New Zealand	25	5.55	5.62	5.47	5.29	5.95	4.25	5.07	3.02	3.99	3.73	4.93	3.64	2.02	2.58	5.35	4.36	4.17
Mongolia	85	3.37	5.25	5.70	4.12	5.14	4.65	2.82	5.47	2.14	2.09	2.55	3.25	1.93	1.31	3.74	4.40	2.84
Eastern Asia-Pacific		4.92	5.94	5.81	4.77	5.99	4.50	4.10	4.21	4.44	4.26	3.30	4.50	4.43	4.24	4.77	4.82	3.66
Singapore	13	6.15	6.82	5.14	5.36	6.41	5.71	5.70	2.67	5.94	6.54	4.41	1.57	1.75	3.80	4.37	4.38	4.14
Indonesia	22	4.67	5.77	3.78	4.13	4.81	6.03	3.83	5.44	4.34	3.97	1.90	5.43	3.98	3.06	4.34	5.41	4.84
Malaysia	35	4.91	5.88	4.51	3.88	5.64	4.22	4.99	6.20	4.18	4.05	2.79	3.96	2.45	3.88	4.31	2.80	4.09
Thailand	47	4.15	4.87	4.31	4.06	5.68	4.14	4.34	4.96	4.89	3.76	2.18	4.55	2.86	4.17	4.13	3.30	3.67
Viet Nam	59	4.06	6.19	4.30	4.35	5.18	3.63	3.61	5.68	4.04	3.65	2.20	3.78	2.80	3.09	3.89	2.85	3.96
Philippines	69	4.09	5.27	3.66	4.03	4.38	4.72	4.01	5.59	3.62	3.12	1.55	3.93	2.01	2.89	4.52	3.42	4.52
Cambodia	86	3.62	6.14	3.19	3.64	4.28	5.74	3.75	5.58	2.76	2.85	1.97	2.50	1.60	1.41	3.99	3.03	4.65
Lao PDR	91	3.54	5.90	3.50	3.68	3.51	4.31	3.78	5.62	2.36	2.94	1.77	2.36	1.27	1.11	3.77	5.42	4.37
South-East Asia		4.40	5.85	4.05	4.14	4.99	4.81	4.25	5.22	4.02	3.86	2.35	3.51	2.34	2.93	4.16	3.83	4.28
India	39	3.79	5.06	3.47	2.85	3.84	4.11	4.13	5.66	4.59	4.43	1.60	5.80	5.62	5.05	3.64	4.01	4.55
Sri Lanka	76	3.34	5.21	4.66	3.42	4.43	4.78	3.69	5.69	3.07	3.92	1.58	2.70	1.44	1.61	3.70	5.84	3.70
Pakistan	101	3.41	4.53	3.49	3.24	3.30	3.08	2.95	6.04	3.31	3.37	1.67	2.89	1.97	2.77	3.64	4.31	3.97
Nepal	105	2.91	5.39	3.52	3.27	3.24	4.57	3.74	5.77	2.70	2.24	1.35	2.61	1.18	1.28	3.82	4.83	4.35
Bangladesh	109	3.25	5.67	3.58	3.13	4.02	3.23	2.12	5.25	3.08	3.95	1.37	2.14	1.63	2.09	3.60	3.42	2.71
South Asia		3.34	5.17	3.75	3.18	3.77	3.95	3.33	5.68	3.35	3.58	1.51	3.23	2.37	2.56	3.68	4.48	3.86
Asia-Pacific		4.28	5.70	4.53	4.09	4.98	4.49	3.96	5.02	3.98	3.91	2.43	3.75	3.01	3.24	4.23	4.31	3.97

แผนภาพที่ 4 ผลการประเมินประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

ที่มา: Travel & Tourism Development Index 2024

3.2 ยุทธศาสตร์จังหวัดภูเก็ตและความสอดคล้องกับดัชนีการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ

จังหวัดภูเก็ตมียุทธศาสตร์หลายประการที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและยั่งยืนตามดัชนีที่ WEF ใช้จัดอันดับ Travel & Tourism Development Index 2024 โดยจังหวัดภูเก็ตได้ตั้งเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2566-2585) ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ พ.ศ. 2565 ให้ “ภูเก็ตเป็นเมืองแห่งเศรษฐกิจใหม่บนพื้นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อสร้างสมดุลแห่งชีวิต” เพื่อดำเนินการไปสู่เป้าหมาย 20 ปี ดังกล่าว แผนพัฒนาจังหวัดภูเก็ต ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2670) ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาให้ “ภูเก็ตเป็นศูนย์กลางแห่งการท่องเที่ยว การศึกษา นวัตกรรมบริการในระดับมาตรฐานนานาชาติ และการพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดภูเก็ตให้เป็นเมืองที่โดดเด่นใน “10+ เสาหลักทางเศรษฐกิจและสังคม” หรือ GEMSFT จากการศึกษาสภาพและความโดดเด่นเป็นพื้นฐานเดิม ได้แก่ (1) เมืองแห่งวิทยาการด้านอาหารและความสร้างสรรค์ (2) เมืองศูนย์กลางการศึกษานานาชาติ (3) เมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางทะเลระดับโลก (4) เมืองท่องเที่ยวเชิงการแพทย์และสุขภาพระดับโลก (5) เมืองจุดหมายปลายทางในการจัดงานไมซ์ระดับโลก (6) เมืองนำอยู่เพื่อเศรษฐกิจที่ยั่งยืน (7) เมืองจุดหมายของการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (8) เมืองจุดหมายของการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ เพื่อคนทั้งมวลอย่างยั่งยืน (9) เมืองศูนย์กลางอาหารทะเลที่มีชื่อเสียง (10) เมืองสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยว และ (11) เมืองส่งเสริม SMEs เพื่อเศรษฐกิจเสรี เป็นธรรมอย่างยั่งยืน

แผนภาพที่ 5 ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดภูเก็ต

การพัฒนาตามยุทธศาสตร์ข้างต้นย่อมมีผลให้ภูเก็ตพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยว เชิงคุณภาพตามดัชนีชี้วัด Travel & Tourism Development Index อาทิ การเป็นเมืองวิทยาการด้านอาหารสอดรับกับตัวชี้วัดย่อยในด้านการพัฒนาทรัพยากรด้านวัฒนธรรม การเป็นศูนย์กลางการศึกษานานาชาติและการจัดงานไม่ช้สอดรับกับดัชนีย่อยในด้านทรัพยากรที่ไม่ใช่เพื่อการสันทนาการ (non-leisure) การเป็นจุดหมายการท่องเที่ยวทางทะเลระดับโลก (Marina Hub) จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องซึ่งสอดรับกับตัวชี้วัดย่อยด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางท่าเรือ และการเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงการแพทย์และสุขภาพระดับโลกจะเกื้อหนุนดัชนีย่อยด้านสุขภาพอนามัย เป็นต้น

3.3 แนวคิดการพัฒนาและแนวปฏิบัติที่ดีของต่างประเทศที่จังหวัดภูเก็ตสามารถปรับใช้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ

การดำเนินการตามยุทธศาสตร์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ จังหวัดภูเก็ตอาจพิจารณาแนวปฏิบัติที่ดีของประเทศต่าง ๆ ที่ได้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ รวมทั้งแนวคิดและแนวปฏิบัติที่ดีอื่นจะช่วยแก้ไขปัญหาพื้นฐานของจังหวัดภูเก็ต ดังนี้

3.3.1 การแก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำจืดของสิงคโปร์ อิสราเอล และออสเตรเลีย

โดยการใช้เทคโนโลยีการแยกเกลือออกจากน้ำทะเล (Desalination) ด้วยกระบวนการออสโมซิสย้อนกลับ (Reverse Osmosis: RO) ซึ่ง (ก) สิงคโปร์ มีโรงแยกเกลือออกจากน้ำทะเล Tuas Desalination Plant ที่สามารถผลิตน้ำได้ถึงวันละ 136,000 ลูกบาศก์เมตร คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 30 ของความต้องการน้ำในสิงคโปร์ โดยมี PUB (National Water Agency) เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการทรัพยากรน้ำที่นำเทคโนโลยีผสมผสาน เช่น Dual-Pass RO และ Pressure Retarded Osmosis (PRO) มาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ลดการใช้พลังงาน และเพิ่มความยั่งยืนในการจัดหาจืด (ข) อิสราเอล มีโรงแยกเกลือจากน้ำทะเล Sorek Desalination Plant ซึ่งใหญ่ที่สุดในโลก ใช้เทคโนโลยี RO สามารถผลิตน้ำจืดได้วันละ 624,000 ลูกบาศก์เมตร ตอบสนองความต้องการน้ำของประเทศถึงร้อยละ 20 และ (ค) ออสเตรเลีย โดยเฉพาะเมืองเพิร์ทได้รับผลกระทบจากภัยแล้งอยู่เสมอ รัฐบาลจึงพัฒนาโรงแยกเกลือออกจากน้ำทะเล Perth Seawater Desalination Plant สามารถผลิตน้ำจืดได้ 50 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี หรือราวร้อยละ 15 ของความต้องการน้ำของเมืองเพิร์ท นอกจากนี้ ออสเตรเลียยังได้บูรณาการใช้พลังงานจากแหล่งพลังงานหมุนเวียนโดยเฉพาะพลังงานลมในการผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเลด้วย ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับจังหวัดภูเก็ตด้วยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคเอกชน เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำจืดของจังหวัดในระยะยาว โดยอาจใช้พลังงานหมุนเวียนที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เช่น พลังงานแสงอาทิตย์และพลังงานลม เพื่อให้กระบวนการแยกเกลือออกจากน้ำทะเลมีประสิทธิภาพสูงสุด ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และรองรับการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพในอนาคตอย่างยั่งยืน

3.3.2 การสร้าง “อัตลักษณ์และเรื่องราว” ของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดญี่ปุ่น

เพื่อสร้าง “ความแตกต่าง” และ “ความเฉพาะตัว” โดยมีเรื่องราวรองรับและการประชาสัมพันธ์ให้เกิดเป็นภาพจำสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยจะมีการอนุรักษ์บรรยากาศแบบดั้งเดิมไว้เป็นอย่างดี ทั้งสภาพบ้านเรือน สิ่งแวดล้อม แม้กระทั่งสินค้าพื้นเมืองหรืออาหารที่หาทานได้เฉพาะท้องถิ่นนั้น ๆ ดังเช่น (ก) หมู่บ้านโบราณมียามะ คายาบุกิ โนะ ซาโตะ (Miyama Kayabuki no Sato) แห่งเมืองเกียวโต ซึ่งเป็นหมู่บ้านเกษตรกรรมที่ยังหลงเหลือบ้านที่มุงหลังคาด้วยเทคนิคดั้งเดิมเมื่อ 200 ปีที่แล้วไว้ให้ไปเยี่ยมชม ในหมู่บ้านมีการจัดทำที่พักแบบโฮมสเตย์ มีพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงเครื่องมือการเกษตรแบบดั้งเดิม การจัดแสดงการย้อมผ้าครามแบบดั้งเดิม และ (ข) หมู่บ้านประมงอิเนะ (Ine Fishing Village) แห่งเกียวโต เป็นหมู่บ้านที่เรียงเป็นรูปตัว U ล้อมอ่าวอิเนะ ซึ่งได้ใช้วิถีชีวิตและเอกลักษณ์ต่าง ๆ มาสร้างเรื่องราวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้ง “บ้านฟุนายะ” (Funaya) ที่มีลักษณะยกสูงและมีอยู่เกือบอยู่ด้านล่าง “โรงกลั่นเหล้ามูโคซุโซ” ที่มีชื่อเสียงซึ่งเปิดมานานถึง 260 ปี และ “เหล้าอิเนะมังกะไค” (Ine Mankai) ที่มีรสหวานและมีสีเหลืองเหมือนกับไวน์โรเซ่ ซึ่งยังคงใช้วิธีขนส่งผ่านทางน้ำเหมือนในอดีต รวมทั้งใช้ความโดดเด่นด้านอาหารทะเลสด ๆ และวิธีการนั่งเรือชมวิวรอบอ่าว เพื่อให้นักท่องเที่ยวซึมซับบรรยากาศเงียบสงบและเรื่องราวของหมู่บ้านแห่งนี้

3.3.3 การพัฒนาเมืองอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของนครบาร์เซโลนา ประเทศสเปน

ซึ่งได้ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยและชาญฉลาด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการและการบริหารจัดการเมือง ลดค่าใช้จ่ายและการใช้ทรัพยากรของเมืองและประชากร ซึ่งรวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาประมวลผลและใช้ประโยชน์ โดยนครบาร์เซโลนาได้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอินเทอร์เน็ตสำหรับ Wi-Fi hotspots การพัฒนาแอปพลิเคชันการท่องเที่ยว การใช้สัญญาณดิจิทัลต่าง ๆ ฯลฯ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูล สำรองบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และใช้บริการต่าง ๆ ในการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้นครบาร์เซโลนาได้ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี อาทิ (ก) ระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวผ่านข้อมูลนักท่องเที่ยว (ข) ระบบคมนาคมขนส่งอัจฉริยะ โดยการพัฒนา mobile application ต่าง ๆ ระบบไฟอัจฉริยะและกล้องอัจฉริยะ และ (ค) ระบบบริหารจัดการขยะและประเมินสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ ทั้งนี้ นครบาร์เซโลนาเป็นสถานที่จัดงาน Mobile World Congress และ Smart City Expo ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันถึงความสำเร็จของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะของนครบาร์เซโลนา

ทั้งนี้ ภูเก็ตสามารถพัฒนาจังหวัดให้เป็นเมืองอัจฉริยะในด้านต่าง ๆ อาทิ (ก) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของข้อมูล อาทิ พัฒนาระบบจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลจากเครือข่ายโทรศัพท์มือถือที่นักท่องเที่ยวลงทะเบียนใช้งานและข้อมูลการใช้จ่าย เพื่อติดตามจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ และนำมาประมวลผลเป็นข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ความนิยม

และการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม (ข) การบริหารจัดการน้ำ โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดตามประเมินปริมาณน้ำจัดและการใช้น้ำในแต่ละพื้นที่ แต่ละช่วงฤดูกาล เพื่อวางแผนการใช้น้ำอย่างเหมาะสม (ค) การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่ง โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งที่มีประสิทธิภาพ ลดปัญหาการจราจร และเพิ่มความปลอดภัยบนท้องถนน เช่น ระบบสัญญาณไฟจราจรอัจฉริยะ และระบบขนส่งสาธารณะอัจฉริยะ ที่ครอบคลุมบริการขนส่งสาธารณะทุกรูปแบบ ทั้งการขนส่งมวลชนจำนวนมาก และระบบ bike-sharing สำหรับการเดินทางระยะสั้น ในพื้นที่ชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ (ง) การยกระดับความปลอดภัย อาทิ การพัฒนาระบบกล้องอัจฉริยะในพื้นที่ชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ (จ) การให้ข้อมูลการท่องเที่ยวแบบเฉพาะบุคคล โดยจังหวัดฯ อาจพัฒนา mobile application ที่ใช้เทคโนโลยี AI ในการให้ข้อมูลและคำแนะนำการท่องเที่ยวตามความสนใจของนักท่องเที่ยวแต่ละคน ซึ่งนอกจากจะเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังสามารถใช้ประโยชน์ในการกระจายนักท่องเที่ยวไปตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ลดความแออัดของสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง และส่งเสริมการท่องเที่ยวของสถานที่ท่องเที่ยวที่อาจยังมีนักท่องเที่ยวรู้จักไม่มากนัก (ฉ) การบริหารจัดการขยะ โดยพัฒนาถังขยะอัจฉริยะและระบบบริหารจัดการการเก็บขยะที่ใช้ข้อมูลจากถังขยะอัจฉริยะในการวางแผนเส้นทางและความถี่ในการจัดเก็บขยะที่มีประสิทธิภาพ รวมไปถึงระบบทำลายขยะที่มีประสิทธิภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น เตาเผา ที่สามารถแยกขยะได้โดยอัตโนมัติ ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะทางอากาศ และสามารถนำความร้อนมาใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้า (ช) การอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น สถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุเกส ในย่านเมืองเก่า โดยใช้เทคโนโลยี Augmented Reality (AR) ในการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวแบบใหม่ (ซ) การอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยพัฒนาระบบติดตามและประเมินคุณภาพน้ำและอากาศ โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวที่เสี่ยงต่อความเสียหายของระบบนิเวศน์ เช่น แนวปะการังนอกชายฝั่ง นอกจากนี้ ยังอาจผนวกระบบติดตามดังกล่าวเข้ากับระบบเตือนภัยที่เชื่อมโยงกับเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อใช้ในการเตือนภัยสึนามิล่วงหน้า (ฌ) การพัฒนาโรงแรมอัจฉริยะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น เทคโนโลยีประหยัดพลังงาน และประหยัดน้ำ รวมไปถึงระบบอัจฉริยะต่าง ๆ ภายในโรงแรม ซึ่งนอกจากจะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่เข้าพักแล้ว ยังสอดคล้องกับทิศทางโลกซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวคุณภาพกลุ่มต่าง ๆ

3.4 การพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

โดยจังหวัดภูเก็ตสามารถบ่งชี้สาขาอาชีพที่ยังประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ หรือมีความจำเป็นต้องเร่งผลิตบุคลากร และวางแผนการพัฒนาฝีมือแรงงานสำหรับรองรับการพัฒนาของจังหวัดภูเก็ตในสาขาเป้าหมายนั้น ๆ โดยบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง อาทิ ในการส่งเสริมให้จังหวัดภูเก็ตเป็นศูนย์กลางด้านสุขภาพ กระทรวงแรงงานได้ดำเนินโครงการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานด้านการนวดไทยในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งมีเป้าหมายต่อยอดองค์ความรู้ให้พนักงานนวดแผนไทยในสถานประกอบการสามารถทำงานได้หลากหลาย (Multi skill) และได้รับค่าตอบแทนในการทำงานสูงขึ้น ซึ่งสถานประกอบการภาคการท่องเที่ยวและบริการในพื้นที่มีความต้องการแรงงานในสาขาอาชีพดังกล่าวเป็นจำนวนมาก และกำลังเป็นที่นิยมในหมู่นักท่องเที่ยวต่างชาติ หรือการจัดประชุม Academic Quality Management System and Harmonization of Skills Standard on Traditional Spa and Massage ภายใต้โครงการ Vocational Training Center-Networking (VCT-NET) ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งของแผนงานภายใต้ความร่วมมือการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย หรือ IMT-GT เพื่อยกระดับคุณภาพการบริการและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในอุตสาหกรรมนวด สปา และสุขภาพ ซึ่งสามารถนำมาต่อยอดในการวางแผนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และขับเคลื่อนแผนปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ โดยจังหวัดภูเก็ตสามารถดำเนินโครงการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานในลักษณะเดียวกันในสาขาเป้าหมาย ยุทธศาสตร์อื่น ๆ

3.5 แนวทางแก้ไขปัญหาด้านงบประมาณเพื่อยกระดับให้จังหวัดภูเก็ตเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ

การผลักดันให้จังหวัดภูเก็ตพัฒนาไปสู่ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพตามเป้าหมายที่ได้กล่าวถึงข้างต้น จำเป็นต้องแก้ไขปัญหการขาดงบประมาณที่เพียงพอสำหรับจังหวัดภูเก็ต ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว การแก้ไขและบริหารจัดการปัญหาต่าง ๆ (อาทิ ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และปัญหาสิ่งแวดล้อม) และการพัฒนาศักยภาพของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (อาทิ การส่งเสริมศักยภาพของผู้ผลิตสินค้า SMEs และทักษะฝีมือแรงงาน) ซึ่งคณะผู้จัดทำรายงานเห็นว่า การเก็บ “ค่าเหยียบแผ่นดิน” เพื่อนำไปจัดตั้งกองทุนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต ซึ่งบริหารจัดการโดยท้องถิ่นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการในพื้นที่ จะสามารถเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ซึ่งจะได้กล่าวถึงในรายละเอียดในบทที่ 4 ต่อไป

บทที่ 4

การนำแนวทางแก้ไขภัยสู่การปฏิบัติ

จากบทวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตในบทที่ 3 ข้างต้น จะพบว่า มีความพยายามจากภาคส่วนต่าง ๆ ในการวางแผนแก้ไขปัญหาย่างครอบคลุมและเป็นระบบในระดับหนึ่งแล้ว แต่อุปสรรคหลักที่ทำให้จังหวัดภูเก็ตยังไม่สามารถพัฒนาไปสู่การเป็น ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพตามเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดภูเก็ต ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2566-2585) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2566-2570 และแผนวิสาหกิจการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570 ได้อย่างเป็นรูปธรรม คือ ปัญหาด้านงบประมาณและอำนาจการบริหารงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด

เพื่อนำแนวทางแก้ไขภัยจากบทที่ 3 ไปสู่การปฏิบัติ รายงานฉบับนี้จึงเสนอแนวทางดำเนินการ 2 ระยะ คือ ระยะสั้น การจัดเก็บภาษีนักท่องเที่ยวในรูปแบบของค่าเหยียบแผ่นดิน และระยะกลาง การทบทวนมาตรการยกเว้นการตรวจลงตรา (visa free)

4.1 มาตรการระยะสั้น: การจัดเก็บภาษีนักท่องเที่ยวในรูปแบบของค่าเหยียบแผ่นดิน

แนวทางการดำเนินการระยะสั้นเพื่อยกระดับประเทศไทยสู่การเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ อาจทำได้โดยการเก็บภาษี (tax) หรือค่าธรรมเนียม (fee) การท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาเยือนไทย หรือที่รู้จักกันในชื่อ “ค่าเหยียบแผ่นดิน” ซึ่งเป็นมาตรการที่สามารถนำมาดำเนินการได้ทันทีเนื่องจากเคยมีการศึกษาในเรื่องนี้มาก่อนแล้ว

4.1.1 แนวคิดเรื่องภาษีนักท่องเที่ยวและค่าเหยียบแผ่นดิน

การเก็บภาษีหรือค่าธรรมเนียมนักท่องเที่ยวไม่ใช่เรื่องใหม่ ปัจจุบัน มี 40 กว่าประเทศทั่วโลก ที่มีการเรียกเก็บภาษีนักท่องเที่ยวในรูปแบบที่แตกต่างกันไป โดยรูปแบบหลักที่ใช้กันแพร่หลาย ได้แก่ การเก็บค่าเหยียบแผ่นดินเมื่อเดินทางเข้าหรือออกจากประเทศ โดยคิดเป็นรายครั้งของการเดินทางเข้าหรือออก และการเก็บค่าธรรมเนียมรายวัน โดยมักคิดตามจำนวนที่เข้าพักในสถานที่ให้บริการที่พักรักษา

ตารางที่ 5 รูปแบบการเก็บค่าเหยียบแผ่นดินของแต่ละประเทศ

ประเทศ	รูปแบบ	ราคา	รายละเอียด / วิธีเก็บ
สหภาพยุโรป (เริ่มใช้ปี 2568)	ค่าเหยียบแผ่นดิน	ครั้งละ 7 ยูโร (260 บาท) เข้า-ออกไม่จำกัดครั้ง ภายในเวลา 3 ปี	- เก็บเฉพาะนักท่องเที่ยวจากประเทศที่ไม่ต้องขอวีซ่า - ลงทะเบียนออนไลน์และชำระเงินล่วงหน้า
ออสเตรีย	ค่าธรรมเนียมรายวัน	3.02 % ของค่าห้องพัก	- เก็บรวมพร้อมค่าห้องพัก
ภูฏาน	ค่าธรรมเนียมรายวัน	200-250 ดอลลาร์สหรัฐ ต่อวัน (6,640-8,300 บาท)	- ครอบคลุมค่าที่พัก ยานพาหนะ อาหาร และมัคคุเทศก์ - ค่าธรรมเนียมขึ้นกับฤดูที่ไปเยือน
บัลแกเรีย	ค่าธรรมเนียมรายวัน	0.20-3 เลฟ ต่อคืน (4-58 บาท)	- เก็บพร้อมค่าห้องพัก - ค่าธรรมเนียมขึ้นกับเมืองและระดับของที่พัก
ประเทศหมู่เกาะแคริบเบียน (ส่วนใหญ่)	ค่าเหยียบแผ่นดินและค่าธรรมเนียมรายวัน	เซนต์ ลูเซีย - 8% ของค่าห้องพัก สาธารณรัฐโดมินิกัน - 18% ของค่าห้องพัก บาฮามาส - 15 ดอลลาร์สหรัฐ แอนติกาและบาร์บูดา - 51 ดอลลาร์สหรัฐ	- ค่าธรรมเนียมรายวันเก็บรวมพร้อมค่าห้องพัก - ค่าเหยียบแผ่นดินมักรวมในราคาตั๋วเครื่องบินหรือเรือ
โครเอเชีย	ค่าธรรมเนียมรายวัน	7-35 บาทต่อคืน	- เก็บพร้อมค่าห้องพัก - ค่าธรรมเนียมขึ้นกับช่วงฤดูและระดับของที่พัก
กรุงปราก สาธารณรัฐเชค	ค่าธรรมเนียมรายวัน	50 CZK ต่อคืน (70 บาท)	- เก็บพร้อมค่าห้องพัก
ฝรั่งเศส	ค่าธรรมเนียมรายวัน	0.65-8.13 ยูโร ต่อคืน (25-2,200 บาท)	- เก็บพร้อมค่าห้องพัก - ค่าธรรมเนียมขึ้นกับเมืองและระดับของที่พัก
เยอรมนี	ค่าธรรมเนียมรายวัน	5 ยูโรต่อคืน (190 บาท) หรือ 5% ของค่าห้องพัก	- เก็บเฉพาะบางเมือง เช่น แฟรงก์เฟิร์ต ฮัมบูร์ก และเบอร์ลิน - เก็บพร้อมค่าห้องพัก - ค่าธรรมเนียมขึ้นกับเมืองและระดับของที่พัก
กรีซ	ค่าธรรมเนียมรายวัน	0.50-4 ยูโร ต่อคืน (19-152 บาท)	- เก็บพร้อมค่าห้องพัก - ค่าธรรมเนียมขึ้นกับระดับของที่พัก
ฮังการี	ค่าธรรมเนียมรายวัน	4% ของค่าห้องพัก	- เก็บพร้อมค่าห้องพัก

ประเทศ	รูปแบบ	ราคา	รายละเอียด / วิธีเก็บ
จังหวัดบาหลี อินโดนีเซีย	ค่าเหยียบแผ่นดิน	150,000 รูเปียห์ ต่อครั้ง (345 บาท)	- ชำระออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ https://www.lovebali.baliprov.go.id
เมืองเวนิส อิตาลี	ค่าเหยียบแผ่นดิน หรือค่าธรรมเนียม รายวัน	5 ยูโรต่อครั้ง (190 บาท) 1-5 ยูโรต่อคืน (38-190 บาท)	- เก็บค่าเหยียบแผ่นดินเฉพาะผู้ที่ไม่ได้พักค้างคืน ในเวนิสในฤดูท่องเที่ยว - เก็บค่าธรรมเนียมรายวัน สำหรับ 5 คืนแรก โดย อัตราขึ้นอยู่กับระดับของที่พัก
ญี่ปุ่น	ค่าเหยียบแผ่นดิน	1,000 เยนต่อครั้ง (290 บาท)	- เก็บในชื่อ Sayonara Tax เมื่อเดินทางออกจาก ญี่ปุ่น - เก็บรวมในบัตรโดยสารเครื่องบินและเรือ
มาเลเซีย	ค่าธรรมเนียม รายวัน	10 ริงกิตต่อคืน (81 บาท)	- เก็บพร้อมค่าห้องพัก
นิวซีแลนด์	ค่าเหยียบแผ่นดิน	35 ดอลลาร์ นิวซีแลนด์ ต่อครั้ง (800 บาท)	- เก็บในชื่อ International Visitor Levy - เก็บพร้อมการจ่ายค่าวีซ่านักท่องเที่ยว
โปรตุเกส	ค่าธรรมเนียม รายวัน	1-2 ยูโรต่อคืน (38-76 บาท)	- เก็บพร้อมค่าห้องพักใน 13 เมือง อาทิ ลิซบอน ปอร์โต - ค่าธรรมเนียมขึ้นกับเมือง
กรุงอัมสเตอร์ดัม เนเธอร์แลนด์	ค่าธรรมเนียม รายวัน	7% ของค่าห้องพัก + 3 ยูโรต่อคืน (114 บาท)	- เก็บพร้อมค่าห้องพัก - เป็นอัตราที่สูงที่สุดในโลกในปัจจุบัน

ปัจจุบัน จังหวัดภูเก็ตมีการเก็บภาษีนักท่องเที่ยวในรูปแบบของค่าธรรมเนียมการเข้าพักโรงแรม โดยเก็บอยู่ในอัตราร้อยละ 1 ของค่าที่พัก ซึ่งอาศัยอำนาจจากพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 65 กำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจออกข้อบัญญัติเรียกเก็บค่าธรรมเนียมบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดจากผู้พักในโรงแรมตามกฎหมายว่าด้วยโรงแรม ซึ่งทำรายได้ในปี 2566 ให้กับจังหวัดภูเก็ตกว่า 250 ล้านบาท โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต (อบจ.ภูเก็ต) ได้จัดสรรให้สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวภูเก็ตสำหรับใช้เดินทางไปทำ Roadshow ส่งเสริมการตลาดในต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม การเก็บภาษีนักท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าวยังไม่สามารถครอบคลุมนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติทั้งหมดได้ เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยโรงแรมฉบับปัจจุบันของไทย คือ พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 และกฎกระทรวง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจโรงแรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2566 กำหนดให้สถานที่พักที่มีห้องพักไม่เกิน 8 ห้อง และรองรับผู้พักได้ไม่เกิน 30 คน ไม่เป็นโรงแรม ซึ่งส่งผลให้ธุรกิจให้เช่าที่พักประเภทโฮมสเตย์ เกสต์เฮาส์ และ Air B&B ไม่จัดว่าเป็นโรงแรม และไม่ต้องจัดเก็บค่าธรรมเนียมการเข้าพักจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ

กฎหมายใหม่เปิดโอกาสให้ต่างชาติซื้ออาคารชุด หรือคอนโดมิเนียมได้ เจ้าของคอนโดมิเนียมเหล่านี้เปิดให้นักท่องเที่ยวเช่าเป็นที่พักต่อได้ และหลายกรณีนักท่องเที่ยวซื้อคอนโดมิเนียมไว้เป็นที่พักสำหรับตนเองยามมาเที่ยวจังหวัดภูเก็ต จึงเป็นช่องว่างที่ไม่สามารถเก็บค่าธรรมเนียมเข้าพักโรงแรมได้

ในช่วงปี 2565-2566 ในรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ประเทศไทยมีแนวคิดที่จะจัดเก็บภาษีนักท่องเที่ยวในรูปแบบของค่าเหยียบแผ่นดิน โดยจะเก็บในอัตรา 300 บาท สำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาทางอากาศ และ 150 บาท สำหรับการเดินทางทางบกและทางน้ำ ซึ่งเงินที่ได้มาจะแบ่งสัดส่วนเป็นร้อยละ 20 เป็นการซื้อประกันให้นักท่องเที่ยว (ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศแรกที่มีการให้สวัสดิการคืนแก่นักท่องเที่ยว) และประมาณร้อยละ 30 เป็นค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บ อาทิ ค่าธรรมเนียมให้สายการบินในการดำเนินการจัดเก็บพร้อมบัตรโดยสารเครื่องบิน การทำและบริหารแอปพลิเคชันเก็บค่าใช้จ่ายสำหรับการเดินทางทางบกและทางน้ำ และจะมีส่วนที่เหลือประมาณร้อยละ 30 ที่สามารถนำเข้ากองทุนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม มาตรการดังกล่าวได้ถูกระงับไปอย่างไม่มีกำหนด เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และเสียงคัดค้านจากผู้ประกอบการท่องเที่ยว

4.1.2 บทบาทของการจัดเก็บภาษีท่องเที่ยวในการยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยว

ภาษีท่องเที่ยวเป็นแหล่งเงินทุนสำคัญที่ภาครัฐสามารถใช้จ่ายเพื่อยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวโดยไม่กระทบกับงบประมาณประจำของรัฐบาล ดังนี้

- ลดภาระงบประมาณในการดูแลเยี่ยมเยียนนักท่องเที่ยว ที่ผ่านมา รัฐบาลสูญเสียงบประมาณแผ่นดินประมาณ 300-400 ล้านบาท ในการดูแลด้านสาธารณสุขให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งเกิดจากการที่นักท่องเที่ยวเข้ารับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลแล้วไม่มีเงินจ่าย หรือจัดเก็บค่ารักษาพยาบาลได้ไม่เต็มจำนวน หากจัดสรรเงินภาษีท่องเที่ยวส่วนหนึ่งสำหรับทำประกันสุขภาพให้แก่นักท่องเที่ยวต่างชาติ หรือดูแลเยี่ยมเยียนนักท่องเที่ยว ก็จะช่วยลดภาระด้านงบประมาณให้แก่รัฐบาล รวมถึงยังสามารถสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ที่ดีด้านการท่องเที่ยวของประเทศได้อีกด้วย ทั้งนี้ หากสามารถดำเนินการดังกล่าวได้ ประเทศไทยก็จะเป็นประเทศแรกที่มีการคืนสวัสดิการจากเงินภาษีท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว

- พัฒนาการบริการ โครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภคด้านการท่องเที่ยว ซึ่งอาจรวมถึงการสร้างถนนเพิ่มเพื่อลดปัญหาการจราจร การเพิ่มประสิทธิภาพระบบขนส่งสาธารณะ การบำรุงรักษาและปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวและพื้นที่สาธารณะ เช่น ห้องน้ำสาธารณะในแหล่งท่องเที่ยว ทางลาดหรือลิฟท์สำหรับรถเข็นเด็ก ผู้พิการและผู้สูงอายุ การบริการน้ำประปาและบำบัดน้ำเสีย การกำจัดขยะ ซึ่งบริการเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว

แต่ยังช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้น ลดผลกระทบจากปัญหา over tourism อีกด้วย

- ดูแล อนุรักษ์ และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เสื่อมโทรมจากการท่องเที่ยว เช่น การสนับสนุนความพยายามในการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติหรือเขตอนุรักษ์ทางทะเล ปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพและรักษาสมดุลทางนิเวศ ลดมลพิษ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาความน่าดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

- ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการสนับสนุนธุรกิจท้องถิ่น จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม เทศกาลพื้นบ้าน หรืออีเวนต์ขนาดใหญ่ เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในช่วงนอกฤดูท่องเที่ยว เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้ผู้ประกอบการและแรงงานในภาคการท่องเที่ยว ทั้งด้านการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว และการพัฒนาคุณภาพของบริการให้มีมาตรฐานสากล มีความปลอดภัยและสุขอนามัยที่ดี

4.1.3 แนวทางการเรียกเก็บค่าเหยียบแผ่นดินในประเทศไทย

โดยที่ในปัจจุบัน สถานการณ์การท่องเที่ยวไทยได้ฟื้นตัวขึ้นมาก นักท่องเที่ยวต่างชาติทยอยเดินทางเข้ามาประเทศไทยมากขึ้น ถึงแม้จะไม่ได้มีจำนวนเท่ากับสมัยก่อนการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 แต่ก็ถือเป็นโอกาสที่ดีที่ไทยจะใช้โอกาสนี้พัฒนาการท่องเที่ยวของไทยให้เป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูงเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพในระยะยาว ด้วยการจัดเก็บค่าเหยียบแผ่นดินจากนักท่องเที่ยวต่างชาติเพื่อนำรายได้ที่เรียกเก็บ มาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของไทย และจัดทำประกันภัยให้แก่นักท่องเที่ยวต่างชาติเพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ความเชื่อมั่นโดยเฉพาะด้านความปลอดภัยในประเทศไทย

1) พื้นฐานทางกฎหมาย

การเรียกเก็บค่าเหยียบแผ่นดินมีพื้นฐานทางกฎหมายโดยอาศัยพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2551 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่สอง พ.ศ. 2562 ซึ่งมาตรา 10/2 กำหนดให้ คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติอาจเสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้มีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวต่างชาติเพื่อใช้จ่ายในการบริหารและพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งใช้จ่ายในการจัดให้มีการประกันภัยแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติในระหว่างท่องเที่ยวในประเทศ โดยการจัดเก็บค่าธรรมเนียมดังกล่าวจะต้องทำเป็นประกาศกำหนดอัตราค่าธรรมเนียม พร้อมด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการจัดเก็บ เพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ

2) ข้อเสนอทบทวนค่าธรรมเนียมค่าเหยียบแผ่นดิน

ในการนี้ คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จึงอาจพิจารณาทบทวนและปรับปรุงร่างประกาศคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ

เรื่อง การจัดเก็บค่าธรรมเนียมการท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวต่างชาติ พ.ศ. ฉบับที่ เคยเสนอคณะรัฐมนตรีไปก่อนหน้านี้⁸ เพื่อให้สะท้อนกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ก่อนพิจารณาเสนอ คณะรัฐมนตรีให้พิจารณาอนุมัติการเรียกเก็บค่าเหยียบแผ่นดินอีกครั้ง

ประเด็นที่คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติอาจพิจารณาปรับปรุงใน ร่างประกาศฯ เช่น หลักเกณฑ์การเรียกเก็บค่าเหยียบแผ่นดินทุกช่องทางไม่ว่าจะเป็นทางอากาศ ทางบก และทางน้ำ ควรเรียกเก็บในอัตราที่เท่ากันในอัตราเดียวที่รายละเอียด 500 บาท สำหรับการพำนักใน ประเทศไทยไม่จำกัดจำนวนครั้งในรอบ 60 วัน สำหรับวิธีการชำระค่าเหยียบแผ่นดิน อาจดำเนินการ ผ่านการชำระค่าบัตรโดยสารเครื่องบิน (โดยสายการบินเป็นผู้เรียกเก็บแทน) สำหรับผู้เดินทางเข้า ประเทศไทยโดยทางอากาศ และชำระผ่านทางเว็บไซต์ แอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือ ตู้รับชำระ ค่าธรรมเนียม หรือช่องทางอื่นตามที่กำหนด สำหรับผู้เดินทางเข้าประเทศไทยโดยทางบกและทางน้ำ ซึ่งคล้ายกับกรณีของจังหวัดบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย โดยผู้ที่ชำระค่าเหยียบแผ่นดินแล้วจะได้รับ QR Code เพื่อเป็นหลักฐานในการใช้เดินทางเข้าออกจังหวัดต่อไป

3) การจัดสรรรายได้จากการจัดเก็บค่าเหยียบแผ่นดิน

ในส่วนของการจัดสรรรายได้จากการจัดเก็บค่าเหยียบแผ่นดินควรมีการกำหนด วิธีการจัดสรรรายได้และแนวทางการใช้รายได้ที่ชัดเจนเพื่อความโปร่งใสและควมมีประสิทธิภาพ ในเบื้องต้น การบริหารเงินรายได้จากค่าเหยียบแผ่นดินอาจพิจารณาจัดสรรได้ ดังนี้

3.1) ร้อยละ 20 เป็นค่าใช้จ่ายหรือค่าตอบแทนการบริหารจัดการเก็บค่าธรรมเนียม ให้สายการบินหรือผู้ดูแลเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน

3.2) ร้อยละ 40 จัดสรรให้จังหวัด เพื่อใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด ตลอดจนการบรรเทาผลกระทบจากการท่องเที่ยว อาทิ การเสื่อมสภาพของสิ่งแวดล้อม ตลอดจน ภาระด้านงบประมาณในการให้บริการสาธารณะต่าง ๆ และ

3.3) ร้อยละ 40 เข้ากองทุนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย ตามมาตรา 22 และ มาตรา 24 ของพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2551 โดยเงินในกองทุนเพื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยวไทยอาจใช้

- เป็นเงินหมุนหรือเงินให้กู้ยืมแก่หน่วยงานของรัฐเพื่อนำไปใช้ดำเนินงาน ตามนโยบายหรือแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ รวมทั้งแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยว

⁸https://www.mots.go.th/images/v2022_16753116101944Lij4Lml4Liy4LiH4Lib4Lij4Liw4LiB4Liy4Lio4Lm4LiB4LmH4Lia4LiE4Lml4Liy4LiY4Lij4Lij4Lih4Lm4LiZ4Li14Lii4LihICAo4Lir4LiL4Lix4LiH4Lih4Liv4LiO4L+C4l+C4iikucGRm.pdf

- เป็นค่าใช้จ่ายในการช่วยเหลือ นทท. ที่ประสบปัญหาต่างๆขณะที่เดินทางท่องเที่ยวอยู่ในประเทศไทย หรือสนับสนุนการท่องเที่ยวรวมทั้งเพื่อสนับสนุนการศึกษาการค้นคว้า การวิจัยการฝึกอบรมการประชุมการประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ข้อมูล

- เป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารกองทุน

ทั้งนี้ เงินรายได้ฯ ร้อยละ 35 ที่จะจัดสรรให้แต่ละจังหวัดโดยตรงควรมีการหารือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อให้การจัดสรรมีความเป็นธรรมและตั้งบนพื้นฐานของข้อมูลที่วัดได้ โดยคำนึงว่านักท่องเที่ยวแต่ละคนอาจท่องเที่ยวในหลายจังหวัดจึงไม่อาจพิจารณาเพียงสถิติการเดินทางเข้าประเทศผ่านด่านระหว่างประเทศได้ เช่น อาจพิจารณาใช้สัดส่วนการเข้าพักของนักท่องเที่ยวรวมทั้งจังหวัด เมื่อเทียบกับการเข้าพักของนักท่องเที่ยวรวมทั้งประเทศ เป็นต้น

อนึ่ง นอกเหนือจากเงินรายได้ที่จัดสรรโดยตรงให้แต่ละจังหวัดตามแนวทางข้างต้นแล้ว เงินกองทุนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอาจมีขอบข่ายครอบคลุมถึงการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาทักษะด้านการบริหาร การตลาด หรือการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวในชุมชน การดูแลรักษาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว และการส่งเสริมสินค้าการท่องเที่ยวใหม่ ๆ ในท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังอาจนำไปใช้ในการดำเนินการดังต่อไปนี้

- การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน: การลงทุนในการบำรุงรักษาและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะ เช่น ถนน การขนส่งสาธารณะ ระบบน้ำประปา การกำจัดขยะ ทางเดินเท้า และสวนสาธารณะ

- การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม: การลงทุนในโครงการอนุรักษ์เพื่อปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและจัดการผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การกำจัดขยะและมลพิษทางทะเล การฟื้นฟูชายหาดและปะการังที่เสื่อมโทรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

- บริการท้องถิ่น: การเพิ่มประสิทธิภาพบริการท้องถิ่น เช่น การจัดการขยะ บริการฉุกเฉิน และการอนุรักษ์วัฒนธรรม

4) กำหนดเวลาของการเริ่มบังคับใช้มาตรการเรียกเก็บค่าเหยียบแผ่นดิน

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติอาจนำมาตรการเรียกเก็บค่าเหยียบแผ่นดินมาใช้ในช่วงต้นหรือไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2568 ซึ่งยังเป็นช่วงเวลาที่ยังมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นจำนวนมากเนื่องจากเป็นช่วงวันหยุดประจำปีและเทศกาลสำคัญ ๆ ของทั้งไทยและในต่างประเทศ และเพื่อให้เวลาในการเตรียมความพร้อมของภาคส่วนต่าง ๆ เช่น หน่วยงานของรัฐทั้งที่เกี่ยวข้องกับการเรียกเก็บและการบริหารจัดการรายได้จากค่าเหยียบแผ่นดิน สายการบิน ผู้พัฒนาเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน/วางโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเรียกเก็บค่าเหยียบแผ่นดิน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ เมื่อคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาอนุมัติประกาศคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ เรื่อง การจัดเก็บค่าธรรมเนียมการท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวต่างชาติ พ.ศ. แล้ว อาจกำหนดให้ประกาศฯ มีผลบังคับใช้เมื่อพ้นเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

5) การใช้จังหวัดภูเก็ตเป็นพื้นที่นำร่องของการเรียกเก็บค่าเหยียบแผ่นดิน

หากรัฐบาลยังมีข้อห่วงกังวลเรื่องการจัดเก็บค่าเหยียบแผ่นดินทั้งประเทศซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและรายได้จากการท่องเที่ยวของทั้งประเทศในภาพรวม ก็อาจพิจารณาจัดเก็บค่าเหยียบแผ่นดินเฉพาะจังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดนำร่อง (sandbox) ไปก่อน เพื่อทดสอบนโยบายค่าเหยียบแผ่นดิน ก่อนที่จะพิจารณาใช้ทั่วประเทศต่อไป

ในการนำมาตราการเรียกเก็บค่าเหยียบแผ่นดินมาใช้กับจังหวัดภูเก็ต ยังคงสามารถใช้พื้นฐานทางกฎหมายตามพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2551 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่สอง พ.ศ. 2562 ซึ่งมาตรา 10/2 ดังกล่าวข้างต้นได้ โดยการออกประกาศคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ เรื่อง การจัดเก็บค่าธรรมเนียมการท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวต่างชาติเฉพาะพื้นที่จังหวัดภูเก็ต

จังหวัดภูเก็ตมีความเหมาะสมที่จะเป็นจังหวัดนำร่องในการเรียกเก็บค่าเหยียบแผ่นดินเนื่องจากเหตุผลดังต่อไปนี้

- มีภูมิประเทศที่เป็นเกาะ มีช่องทางการเดินทางเข้าออกไม่มากนัก จึงทำให้การเก็บค่าเหยียบแผ่นดินเฉพาะจังหวัดทำได้ง่าย

- มีปัญหาเรื่อง over tourism และต้องการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพที่มุ่งเจาะตลาดกลุ่มนักท่องเที่ยวกำลังซื้อสูง และกลุ่มที่เน้นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ (Responsible Tourism) ดังนั้น การเก็บค่าเหยียบแผ่นดินจึงเป็นการช่วยคัดกรองนักท่องเที่ยวได้ในระดับหนึ่ง

- มีเสียงสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ อบจ. และผู้ประกอบการ ซึ่งจากการหารือกับภาคส่วนต่าง ๆ ของจังหวัดภูเก็ต ไม่มีข้อขัดข้องหรือห่วงกังวลกับการเก็บค่าเหยียบแผ่นดินของจังหวัดภูเก็ต หากเงินส่วนนี้จะกลับเข้าสู่จังหวัดภูเก็ต และให้อำนาจจังหวัดภูเก็ตในการบริหารรายได้ดังกล่าว

6) การสร้างความเข้าใจกับผู้มีส่วนได้เสีย

อนึ่ง ในการปรับปรุงร่างประกาศการจัดเก็บค่าเหยียบแผ่นดินดังกล่าว ควรมีการหารือกับผู้มีส่วนได้เสีย โดยเฉพาะภาคธุรกิจท้องถิ่น ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และประชาชนในพื้นที่เพื่อรวบรวมความเห็น และนำข้อห่วงกังวลหรือข้อเสนอแนะมาประกอบการพิจารณาในการปรับปรุงร่างประกาศฯ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ทั้งนักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนได้เสีย

เข้าใจวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการจัดเก็บค่าเหยียบแผ่นดิน โดยอาจใช้กลยุทธ์สำคัญ เช่น การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลผ่านสื่อสาธารณะเพื่อแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าเหยียบแผ่นดิน วัตถุประสงค์ และวิธีการชำระค่าเหยียบแผ่นดิน การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ภาคธุรกิจท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ทราบเกี่ยวกับวิธีการใช้รายได้จากค่าเหยียบแผ่นดิน และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากค่าเหยียบแผ่นดินที่จัดเก็บ

นอกจากนี้ ควรมีการจัดทำรายงานที่มีความโปร่งใส ชัดเจน และเข้าถึงได้ เกี่ยวกับการเก็บค่าเหยียบแผ่นดินและการใช้จ่าย ซึ่งช่วยสร้างความรับผิดชอบกับหน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดเก็บค่าเหยียบแผ่นดิน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นให้กับผู้ที่ชำระค่าเหยียบแผ่นดิน การสื่อสารที่โปร่งใสจะช่วยให้ข้อริเริ่มและการดำเนินการจัดเก็บค่าเหยียบแผ่นดินได้รับการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ช่วยแก้ไขข้อห่วงกังวล และเสริมสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทย

7) การติดตามและประเมินผล

การศึกษานี้เสนอว่า ควรมีการติดตามและประเมินผลการเรียกเก็บค่าเหยียบแผ่นดินอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การดำเนินการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นธรรม โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ โดยเฉพาะการนำรายได้จากค่าเหยียบแผ่นดินไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว รายงานฉบับนี้เสนอให้ผู้ที่ทำหน้าที่จัดเก็บค่าเหยียบแผ่นดินดำเนินการดังต่อไปนี้ เพื่อประโยชน์ในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

- การเก็บข้อมูลของการจัดเก็บค่าเหยียบแผ่นดิน โดยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนรายได้จากค่าเหยียบแผ่นดิน และจำนวนผู้ชำระค่าเหยียบแผ่นดิน
- การประเมินผลกระทบของการจัดเก็บค่าเหยียบแผ่นดินที่มีต่อการท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม บริการท้องถิ่น และโครงสร้างพื้นฐาน
- การจัดตั้งกลไกการรับฟังความคิดเห็นเพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยว ธุรกิจ และประชาชน เพื่อระบุปัญหาและพื้นที่ที่ต้องปรับปรุง
- การทบทวนและประเมินผลการจัดเก็บค่าเหยียบแผ่นดินอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนอัตราค่าเหยียบแผ่นดิน รวมทั้งวิธีการจัดเก็บ จะช่วยให้แน่ใจว่าระบบการเรียกเก็บค่าเหยียบแผ่นดินยังคงมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อสถานะที่เปลี่ยนแปลง

4.1.4 ปัจจัยความสำเร็จและความท้าทาย

มาตรการระยะสั้นเพื่อแก้ปัญหา over tourism และการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ โดยการจำกัดเก็บค่าเหยียบแผ่นดินทั่วประเทศมีปัจจัยความสำเร็จ ได้แก่

- สามารถดำเนินการได้ในโอกาสแรก เนื่องจากมีกฎหมายรองรับอยู่แล้ว จึงสามารถดำเนินการได้โดยการออกประกาศคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติฯ

- เป็นแนวคิดที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยราชการ ผู้ประกอบการ และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ใน จังหวัดภูเก็ต

- มีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมในลักษณะเดียวกันในหลายประเทศ และจำนวนเงินที่จัดเก็บ 500 บาท ก็เป็นจำนวนเงินที่ไม่แตกต่างจากค่าธรรมเนียมของประเทศอื่น ๆ อย่างมีนัยยะสำคัญ แต่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนประเทศไทยจะได้รับผลประโยชน์ด้านการประกันสุขภาพจากค่าธรรมเนียมดังกล่าวด้วย ซึ่งไม่มีในประเทศอื่น

- กระแสการท่องเที่ยวโลกมุ่งไปในทิศทางของความยั่งยืนและมีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเก็บค่าเหยียบแผ่นดินและการนำรายได้ที่เรียกเก็บมาพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

อย่างไรก็ดี ในระยะแรกของการบังคับใช้ อาจมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากนักท่องเที่ยวและสื่อมวลชนบ้าง จึงควรให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่ถูกต้อง และสร้างความตระหนักรู้แก่นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการเพื่อเตรียมตัวแต่เนิ่น ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเก็บค่าเหยียบแผ่นดิน

4.2 มาตรการระยะกลาง: การทบทวนมาตรการยกเว้นการตรวจลงตรา

ตามที่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้สิทธิยกเว้นการตรวจลงตรา หรือฟรีวีซ่า ให้กับ 93 ประเทศ สามารถพำนักในประเทศไทยได้ไม่เกิน 60 วัน เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2567 นั้น ก่อให้เกิดข้อห่วงกังวลว่า จะส่งผลให้ปัญหา over tourism ในจังหวัดภูเก็ตรุนแรงมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังอาจเกิดปัญหาบุคคลและกลุ่มอาชญากรแฝงตัวเดินทางเข้ามาประเทศไทย ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความพยายามส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพของจังหวัดภูเก็ตและประเทศไทยนั้น รายงานการศึกษาฉบับนี้จึงเสนอว่า ในระยะกลาง ภายหลังจากที่ภาคการท่องเที่ยวทั่วประเทศฟื้นตัวเป็นปกติแล้ว อาจเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาทบทวนการให้สิทธิยกเว้นการตรวจลงตรา ดังนี้

4.2.1 พัฒนาระบบ Electronic Travel Authorization (ETA) โดยเร่งด่วน

บูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลกับสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง เพื่อใช้ควบคู่กับมาตรการยกเว้นการตรวจลงตรา เพิ่มประสิทธิภาพในการคัดกรองนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามายังประเทศไทย

ซึ่งแนวทางนี้จะช่วยลดปัญหาบุคคลและกลุ่มอาชญากรเดินทางเข้าประเทศไทยได้บ้าง และไม่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่ไม่สามารถลดปัญหา over tourism และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพได้

4.2.2 ปรับมาตรการยกเว้นการตรวจลงตราลงเหลือเฉพาะช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว

ซึ่งหากใช้ควบคู่กับ ETA จะมีข้อดีคือ กระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวมากขึ้นในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว ลดปัญหา over tourism ในฤดูท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม อาจมีผลกระทบกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จึงต้องพิจารณาแนวทางชี้แจงและทำความเข้าใจกับประเทศที่ได้รับผลกระทบอย่างระมัดระวัง

4.2.3 ยกเลิกมาตรการยกเว้นการตรวจลงตรา และเปลี่ยนมาใช้ระบบ e-Visa อย่างเต็มรูปแบบ

ซึ่งแนวทางดังกล่าวจะมีประสิทธิภาพสูงที่สุดในการคัดกรองนักท่องเที่ยว ทั้งในแง่ของความมั่นคง ลดปัญหาบุคคลและกลุ่มอาชญากรเดินทางเข้าประเทศไทย และในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ เนื่องจากสามารถกำหนดคุณสมบัติของนักท่องเที่ยวได้ อย่างไรก็ตาม จะเป็นแนวทางที่ส่งผลกระทบด้านความสัมพันธ์ได้มากที่สุด จึงต้องระมัดระวังเป็นอย่างมากในเรื่องการชี้แจงและทำความเข้าใจกับประเทศที่ได้รับผลกระทบ ทั้งนี้ แนวทางที่อาจลดแรงกดดันลงได้บ้าง คือ กำหนดให้นักท่องเที่ยวต้องขอ e-Visa แต่ยกเว้นค่าธรรมเนียมวีซ่า

บทที่ 5

สรุปในภาพรวม

5.1 สภาพทั่วไปของปัญหา

ภูเก็ตเป็นจังหวัดสำคัญที่สร้างรายได้จำนวนมากจากการท่องเที่ยว และเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก แต่การเติบโตนี้ยังคงเผชิญกับปัญหาหลายประการ ทั้งที่เป็นปัญหาด้านโครงสร้างของจังหวัดเอง ได้แก่ ปัญหาด้านเศรษฐกิจที่ยังมีความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวกับคนพื้นเมือง โครงสร้างการบริหารราชการที่เป็นการรวมศูนย์ ปัญหาด้านการคมนาคม สิ่งแวดล้อม และปัญหาที่เกิดจากการมีนักท่องเที่ยวที่ขาดคุณภาพจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและการจัดการแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวในภูเก็ตอย่างมีนัยสำคัญ และส่งผลกระทบต่ออันดับนักท่องเที่ยวเองและคนในพื้นที่ แม้ว่าจังหวัดภูเก็ตจะมีจุดแข็งในด้านการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางทะเลและมีทรัพยากรธรรมชาติที่งดงามแต่ปัญหาเหล่านี้ยังคงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

5.2 การคาดการณ์ปัญหาของประเทศในอนาคต

หลังจากวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 เริ่มคลี่คลาย จังหวัดภูเก็ตก็เริ่มต้นแบบของการจัดทำแผนฟื้นฟูการท่องเที่ยวของประเทศไทยจากแนวทางการเปิดประเทศด้วยภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ อย่างไรก็ตามในอนาคตภูเก็ตก็ยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการทั้งจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ได้แก่ ความผันผวนของสถานการณ์โลก การจัดลำดับพัฒนาการด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่ลดลงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นในอาเซียน ความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางสังคมที่มีผู้สูงอายุมากขึ้น จำนวนแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ ความเป็นเมืองที่สูงขึ้น ความท้าทายด้านเทคโนโลยีที่ส่งผลกระทบต่อการแข่งขันในเชิงธุรกิจ หรือแม้แต่โอกาสของการเกิดโรคอุบัติใหม่ ดังนั้นจังหวัดภูเก็ตจึงควรมุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ (High Quality) ได้แก่ กลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายต่อทริปสูง กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยสูง กลุ่มที่มีความสนใจพิเศษ และกลุ่มเฉพาะ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาอย่างรับผิดชอบ คำนึงถึงผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวและประชาชนคนในท้องถิ่น ซึ่งแนวทางดังกล่าวจะนำไปสู่การทบทวนประเด็นปัญหาในภาคการท่องเที่ยวของจังหวัดที่เป็นอุปสรรคของพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพอย่างยั่งยืน

5.2 แนวทางการแก้ปัญหา และ/หรือ การพัฒนา

การที่จังหวัดภูเก็ตพึ่งพานักท่องเที่ยวจำนวนมากส่งผลกระทบต่อเชิงลบหลายด้าน และชี้ให้เห็นถึงความเปราะบางของการท่องเที่ยวที่พึ่งพาปริมาณนักท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยไม่ได้คำนึงถึงคุณภาพของนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร ในระยะยาวจึงควรเปลี่ยนแนวทางไปสู่การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพที่ยั่งยืน โดยใช้ดัชนีชี้วัดจาก World Economic Forum (WEF) เพื่อวัดระดับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน ความยั่งยืน และทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งจังหวัดภูเก็ตมีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สอดคล้องกับดัชนีเหล่านี้ เช่น การพัฒนาภูเก็ตเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางทะเล การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ และการพัฒนาสิ่งแวดล้อมความสะอาด นอกจากนี้ ยังสามารถศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีจากต่างประเทศ เช่น การจัดการน้ำจืดที่ขาดแคลนตามแนวทางของประเทศสิงคโปร์ อิสราเอล ออสเตรเลีย การพัฒนาเมืองอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศสเปน การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของญี่ปุ่น นอกจากนี้ จังหวัดภูเก็ตยังสามารถพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความพยายามจากภาคส่วนต่าง ๆ ในการวางแผนแก้ไขปัญหาอย่างครอบคลุมและเป็นระบบในระดับหนึ่งเพื่อการยกระดับให้จังหวัดภูเก็ตเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพแต่ก็ยังมีอุปสรรคปัญหาไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจาก ปัญหาด้านงบประมาณและอำนาจการบริหารงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด รายงานฉบับนี้จึงเสนอแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาโดยกำหนดการดำเนินการ 2 ระยะ คือ ระยะสั้น การจัดเก็บภาษีนักท่องเที่ยวในรูปแบบของค่าเหยียบแผ่นดิน และระยะกลาง การทบทวนมาตรการยกเว้นการตรวจลงตรา (visa free) สรุปได้ ดังนี้

5.2.1 ระยะสั้น: ใช้มาตรการเก็บภาษีหรือค่าธรรมเนียมจากนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทย หรือ “ค่าเหยียบแผ่นดิน” โดยนำรายได้จากการเก็บค่าธรรมเนียมดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวและจัดทำประกันภัยให้แก่นักท่องเที่ยว สร้างความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยและภาพลักษณ์ของประเทศไทยในฐานะจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ และประเทศไทยประเทศไทยก็จะเป็นประเทศแรกที่มีการคืนสวัสดิการจากเงินภาษีท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ค่าเหยียบแผ่นดินจะได้นำมาพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคด้านการท่องเที่ยว ดูแลและฟื้นฟูแหล่งธรรมชาติในจังหวัดภูเก็ต ในแง่หนึ่งเป็นการช่วยดูแลคุณภาพชีวิตของชุมชนในพื้นที่และช่วยบรรเทาผลกระทบจากปัญหา over tourism ทั้งนี้ สามารถดำเนินการได้ทันที โดยอาศัยพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2551 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่สอง พ.ศ. 2562 โดยคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา อาจพิจารณาทบทวนและปรับปรุงร่างประกาศคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ เรื่อง การจัดเก็บค่าธรรมเนียมการท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวต่างชาติ พ.ศ. ฉบับที่เคยเสนอคณะรัฐมนตรีไปก่อนหน้านี้ เพื่อให้

สะท้อนกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ก่อนพิจารณาเสนอคณะรัฐมนตรีให้พิจารณาอนุมัติการเรียกเก็บค่าเหยียบแผ่นดินอีกครั้ง โดยพิจารณาปรับปรุงหลักเกณฑ์การเรียกเก็บค่าเหยียบแผ่นดินทุกช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นทางอากาศ ทางบก และทางน้ำ ในอัตราที่เท่ากันในอัตราเดียว รายละเอียด 500 บาท สำหรับการพำนักในประเทศไทยไม่จำกัดจำนวนครั้งในรอบ 60 วัน ส่วนวิธีการชำระค่าเหยียบแผ่นดินให้ดำเนินการผ่านการชำระค่าบัตรโดยสารเครื่องบิน (โดยสายการบินเป็นผู้เรียกเก็บแทน) สำหรับผู้เดินทางเข้าประเทศไทยโดยทางอากาศ และชำระผ่านทางเว็บไซต์ แอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือ ผู้รับชำระค่าธรรมเนียม หรือช่องทางอื่นตามที่กำหนด สำหรับผู้เดินทางเข้าประเทศไทยโดยทางบกและทางน้ำ อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้ศึกษาเห็นว่าหากรัฐบาลยังมีข้อห่วงกังวลเรื่องการจัดเก็บค่าเหยียบแผ่นดินทั้งประเทศซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและรายได้จากการท่องเที่ยวของทั้งประเทศในภาพรวม อาจพิจารณาจัดเก็บค่าเหยียบแผ่นดินเฉพาะจังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดนำร่อง (sandbox) ไปก่อน เพื่อทดสอบนโยบายค่าเหยียบแผ่นดิน ก่อนที่จะพิจารณาใช้ทั่วประเทศต่อไป

5.2.2 ระยะเวลา: กลุ่มผู้ศึกษาเห็นว่า ภายหลังจากที่ภาคการท่องเที่ยวทั่วประเทศฟื้นตัวเป็นปกติแล้ว อาจเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาทบทวนการให้สิทธิยกเว้นการตรวจลงตราซึ่งเป็นผลจากมติคณะรัฐมนตรีที่เห็นชอบให้สิทธิยกเว้นการตรวจลงตรา หรือฟรีวีซ่า ให้กับ 93 ประเทศ เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว โดยอาจดำเนินการดังนี้ (1) พัฒนาระบบ Electronic Travel Authorization (ETA) โดยเร่งด่วน แนวทางนี้ไม่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่ไม่สามารถลดปัญหา over tourism และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพได้ (2) ปรับมาตรการยกเว้นการตรวจลงตราลงเหลือเฉพาะช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว โดยใช้คู่กับ ETA เพื่อกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวมากขึ้นในช่วงนอกฤดูกาล ลดปัญหา over tourism ในฤดูท่องเที่ยว แต่อาจมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จึงควรมีแนวทางชี้แจงและทำความเข้าใจกับประเทศที่ได้รับผลกระทบอย่างระมัดระวัง และ (3) ยกเลิกมาตรการยกเว้นการตรวจลงตรา และเปลี่ยนมาใช้ระบบ e-Visa อย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งจะมีประสิทธิภาพสูงที่สุดในการคัดกรองนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม อาจผลกระทบด้านความสัมพันธ์ได้มากที่สุด จึงต้องระมัดระวังเป็นอย่างมากในเรื่องการชี้แจงและทำความเข้าใจกับประเทศที่ได้รับผลกระทบ ทั้งนี้ อาจลดผลกระทบได้บ้างโดยการกำหนดให้นักท่องเที่ยวต้องขอ e-Visa แต่ยกเว้นค่าธรรมเนียมวีซ่า

กล่าวโดยสรุปว่า การพัฒนาจังหวัดภูเก็ตให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ จำเป็นต้องคำนึงถึงการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การเสริมสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่ทันสมัย และการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและมีคุณภาพสูง ทั้งนี้ การดำเนินงานต้องมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ระดับชาติ และท้องถิ่น และต้องสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ภูเก็ตก้าวสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลกอย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

เอกสารราชการ

กองพัฒนาบริการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว. แผนพัฒนาบริการท่องเที่ยว พ.ศ.2566-2570.

[ออนไลน์]. 2566. แหล่งที่มา: <https://www.dot.go.th/storage/กองพัฒนาบริการ/แผนท่องเที่ยว/QtftdpYXKOCrXLds1f5xfseslXaXcpgu3q3oDnM.pdf> [11 สิงหาคม 2567].

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. แผนวิสาหกิจ ททท. พ.ศ. 2566-2570 (ฉบับทบทวน พ.ศ. 2567-2570). [ออนไลน์]. 2566. แหล่งที่มา:

<http://tourismlibrary.tat.or.th/medias/T27254.pdf> [11 สิงหาคม 2567].

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 9 แนวโน้มใหม่ในอนาคตการท่องเที่ยว. [ออนไลน์]. 2564.

แหล่งที่มา: <https://thai.tourismthailand.org/Articles/9tat> [11 สิงหาคม 2567].

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดภูเก็ต. รายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดภูเก็ต ประจำปี 2565, 2566.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ผลกระทบจากโควิด-19 ต่อภาคการท่องเที่ยวของประเทศไทย. [ออนไลน์]

แหล่งที่มา: https://www.nso.go.th/nsoweb/storag/infomotion/2023/20230428005427_65820.pdf [5 สิงหาคม 2567].

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 15 (ภูเก็ต). รายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อมภาคใต้อันดามันฝั่งตะวันตก (ภูเก็ต พังงา กระบี่ ตรัง ระนอง) ประจำปี พ.ศ. 2566. กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2567.

เอกสารการบรรยายจากการสัมภาษณ์นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต (การท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต)

เอกสารการบรรยายจากการสัมภาษณ์รองผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ตและคณะ (ภูเก็ต ... จะเดินต่ออย่างไร?)

บทความในวารสาร

มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเราได้อะไร เสียอะไร. [ออนไลน์]. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย สมุดปกขาว TDRI. 2 (มกราคม 2537): 3-4. แหล่งที่มา:

<https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2012/11/wb2.pdf> [5 สิงหาคม 2567].

เอกชัย ชำนินา. การจัดการความปลอดภัยการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต. วารสารสารมหาจุฬานาค
รทรรศน์, วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น 8. [ออนไลน์]. 2563. แหล่งที่มา:
<https://trsl.thairoads.org/>. [11 สิงหาคม 2567]

วิทยานิพนธ์

ประกาศิต รักษาแก้ว และ ไพฑูรย์ มนต์พานทอง. แนวทางการพัฒนาคุณภาพบริการของท่าอากาศยานนานาชาติภูเก็ต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. [ออนไลน์]. 2561. แหล่งที่มา:
<https://repository.nida.ac.th/items/6b7a42d3-72ae-4638-809b-2e10d1ee9aed>
[11 สิงหาคม 2567].

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ประชาชาติธุรกิจ. ภูเก็ตแหล่งน้ำดิบสู่อิฐฤตน้ำ ภาคธุรกิจท่องเที่ยว-โรงแรม ยอดใช้ประปาพุ่ง.
[ออนไลน์]. 2567. แหล่งที่มา: <https://www.prachachat.net/local-economy/news-1545012> [11 สิงหาคม 2567].

ผู้จัดการออนไลน์. “มนพร” เช็กแผนพัฒนาท่าเรือภูเก็ตรับเรือสำราญ ศึกษาเสร็จปลายปี 67 ลุย
ขยายร่องน้ำ ผุดอาคารผู้โดยสาร เพิ่มรายได้ท่องเที่ยว. [ออนไลน์]. 2567. แหล่งที่มา:
<https://mgronline.com/business/detail/9670000039876> [11 สิงหาคม 2567].

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดภูเก็ต. จังหวัดภูเก็ตสรุปผลการดำเนินการป้องกันและ
ลดอุบัติเหตุทางถนนและทะเล ช่วงเทศกาลปีใหม่ 2567. [ออนไลน์]. 2566. แหล่งที่มา:
<https://radiophuket.prd.go.th/th/content/article/detail/id/57/iid/246478>.

Globalwaterintel. Sorek Desalination Plant. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<https://www.globalwaterintel.com> [25 สิงหาคม 2567].

lhbank. ภาวะการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต 11 กันยายน 2566. [ออนไลน์]. 2566. แหล่งที่มา:
<https://www.lhbank.co.th/getattachment/f6276370-cdf6-4b2d-8ee2-69183b7d2232/economic-analysis-Industry-Outlook-2023-Tourism-Situation-in-Phuket>. [11 สิงหาคม 2567].

Julin Liu. Exploring Barcelona Smart Tourism through a Digital Transformation Lens.
[ออนไลน์]. 2567. แหล่งที่มา: <https://ict4dblog.wordpress.com/2024/04/02/exploring-barcelona-smart-tourism-through-a-digital-transfor> [25 สิงหาคม 2567].

- Mushroomtravel. มัชรอม 10 หมู่บ้านโบราณญี่ปุ่น น่าเที่ยว สัมผัสวัฒนธรรม แคมป์ได้รูปปังๆ ไปลงโซเซียล. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.mushroomtravel.com/page/historic-villages-japan/> [25 สิงหาคม 2567].
- National Water Agency Singapore. Key Initiatives. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.pub.gov.sg/Public/KeyInitiatives/Smart-Water-Meter> [25 สิงหาคม 2567].
- Water Corporation. Seawater Desalination Plant. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.watercorporation.com.au> [25 สิงหาคม 2567].
- World Economic Forum. Travel & Tourism Development Index 2024 by World Economic Forum. Insight Report, May 2024. [ออนไลน์] 2567. แหล่งที่มา: <https://www.weforum.org/publications/travel-tourism-development-index-2024/> [11 สิงหาคม 2567].